

גליון פ' כי תבא תשפ"ג

אוצר "תהלות ישראל"

פנינים שנלקטו מתוך דברי הגה"צ דתהלות ישראל זצוקללה"ה

(מתוך מה שכבר נדפס בספרים וקונטרסים, וגם מתוך שאר השיחות)

הערה כללית בנוגע לכל המאמרים

כדאי לקרוא כל המאמרים יותר מפעם א' כי בכדי שיהיו נקלטים ונושפים יותר לתוך הלב מכדי שזה יטפיע ויפועל את המטרה לא די בקריאת הדברים פעם א' לבד וגם כי בפעם השנייה מרגישים הרבה דברים שלא מרגישים בפעם הראשונה. וזאת למודעי שבליזנות שנה החדשה נמצאים גם דברים שכבר היו בליזנות הישנים וגם דברים חדשים, אמנם גם הדברים הישנים הרבה מהם נעברו מחדש וקבלו פנים חדשות ולכן כדאי לקרוא עוד פעם גם את המאמרים הישנים, כי באלה הדברים מתקיים מה שאמר חז"ל שדברי תורה כל זמן שהאדם חוזר עליהם מוצא בהם טעם חדש, כפי שמעיד הנסיון בס"ד.

לתשומת לב הקוראים המאמרים על הפרשה או המועדים הם גם בדברים כלליים שנוגעים תמיד ולכן אפשר וכדאי לקרוא גם אחרי הפרשה או המועד.

להערות ולנדרבות לפנות בטעלפאן: 02-537-5704 פאקס: 02-650-1067

או בבהמ"ד "תהלות ישראל" רחוב יצחק נפתח 17 ירושלים ובארה"ב 917-873-1181 או 718-770-3678 < 1 < 0 < 4

לשמיעת שיעורי מורינו ורבינו זצוק"ל בקול תהלות ישראל 02-544-0-544 בארה"ב 718-770-3678 ובקול הלשון (מספר ישיר) 073-371-8064 ובארה"ב 718-521-5231

גליון השבוע - שנה י"ב גליון מ"ד

אוצר הפרשה

"עשיתי ככל אשר צויתני" (כ"ו י"ד)

בפסוק עשיתי ככל אשר צויתני פירש רש"י שמחתי (בעצמי) ושימחתי (אחרים) והוא מהמשנה (מעשר שני פ"ה י"ב), ויש להבין למה כתבה תורה רבוי זה דוקא בלשון "ככל" אשר צויתני שזה משמע שקאי על כל המצות יחד שישנם במעשר שני.

וי"ל שבזה רצה התורה הק' לרמז לנו דבר חשוב מה שצריכים לדעת, שהנה זה ידוע לכל אחד החשיבות הגדולה של לעשות המצוה בשמחה כמובאר ברמב"ם (הל' לולב פ"ח ט"ו), אמנם בכל זאת חושבים שזה רק הוספת הידור במצוה, אמנם באמת לא כן הוא אלא הרי זה חיוב גמור ונתבעים על זה בדין וחשבון בבית דין של מעלה אם לא עשאו בשמחה, ונענשים על זה כמבואר בתוכחה שהעונשים באים על אשר לא עבדת את ד' אלקיך בשמחה וגו', ועל כל פנים זה ברור שכאשר חסר השמחה בהמצוה הרי זה חסר מעיקר המצוה^א, וזה מה שמרמז לנו הפסוק כאן שאינה נקראת "ככל" אשר צויתנו דהיינו מצוה שלימה אלא אם כן עשאה בשמחה.

עוד דבר חשוב יש לרמז בפסוק זה שבא ללמדנו מה שמובא בשם צדיקים (כמדומה בשם הבעל שם טוב) שכאשר האדם אין ביכלתו לכוון במצוה הכוונת שעל פי סוד, או מפני שאינו יודע אותם או מפני שאינו ראוי לכך (ואז אפילו אם יכוון לא יתפוס כלום בזה כדאיתא בשם הבעש"ט) אזי כאשר יעשה המצוה בהתלהבות לבו ובשמחה גדולה בזה יעלה את המצוה לדרגא שתהיה נחשבת כאלו נעשית עם כל הכוונות^ב ולכן כתבה תורה הרבוי לשמחה בלשון "ככל" כי ע"י השמחה נחשבת כאלו עשה ככל אשר נצטוונו בשלימות, כלומר לא רק השלימות במעשה המצוה אלא גם באיכות ובפנימיות המצוה ובמה שפועלת תיקונים בעולמות העליונים נעשתה בשלימות.

ויש ללמוד גודל השכר שהאדם מקבל עבור

השמחה של מצוה ממה שכתוב בתוכחה (כ"ח מ"ז) "תחת אשר לא עבדת את ד' אלקיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל' וגו' ולפי פירוש פשוטו של מקרא משמע שבעבור חטא זה (לד) באו עונשי התוכחה לאות ולמופת וגו', ולפי הידוע שכל מה שמוזכר בתורה יש ללמוד מכלל לאו הן, על כן יש להבין ממה שאנו רואים כאן בתורה הק' שהעונשים היותר גדולים באים עבור חוסר שמחה של מצוה, כמו כן יש ללמוד מזה לגבי הפיכו דהיינו לגבי השכר שכשמקיימים שמחה של מצוה מקבלים גם כן השכר היותר גדול, ולפי הכלל שמדה טובה מרובה ממדת פרענות נמצא שהשכר הוא פי כמה וכמה, ולפי מה שנתבאר כאן שהשמחה מעלה את כל המצוה לדרגא היותר גדולה לפי זה נמצא שהשמחה הזאת מעלה עבורו את שכרו (לא רק על חלק השמחה לבד, אלא) גם על עצם המצוה שכרו עולה הרבה.

והנה כדי לדעת שיעור גודל השמחה שמבוקש מהאדם יש להזכיר מה שכתוב בשם האר"י ז"ל לפרש בפסוק זה על "מרוב כל" שהכוונה שצריך להיות לשמוח עם המצוה יותר מאשר הוא שמח על רוב כל הגשמיות, ולפי זה יש לו לכל אדם תמיד להשוות שמחתו במצותיו לשמחה היותר גדולה שהוא שמח בעניניו הגשמיים כגון שמרויח הרבה כסף או כשמשדן או מחתן א' מילדיו וכדו' וכל אחד ואחד ימדוד לפי ענינים שלו שהוא שמח מאוד עליהם ועל פי זה ידע תמיד להבחין אם הוא יוצא ידי חובתו בשמחתו במצותיו ועל זה צריכים לעשות חשבון הנפש בימי התשובה באלול וימים נוראים.

ועוד יש להוסיף דבר חשוב בענין הנזכר מה שיש לדעת שכמו ששמחה מעלה את דרגת המצוה, כמו כן מבואר בספרים הק' לגבי ענין יסורים (שידוע שיסורים מכפרים עונותיו של אדם, ודרשו חז"ל מהפסוק שדוקא כשהאדם מקבלם באהבה אז הם מכפרים, ובספה"ק מבואר) שכאשר האדם (לא רק שמקבלם באהבה אלא גם) מקבל את יסוריו בשמחה^ד

הרי זה התקון היותר גדול על החטא ואפילו יותר מהרבה סגופים ותעניות וכו', והרי זה גורם גם להקל מהאדם המשך היסורים שהיה צריך לעבור עד שיגמור כל תקוניו כי ע"י השמחה הם היסורים ממתקים אותם שיכפרו עבורו יותר מהר ובפחות יסורים ממה שנגזר עליו.

"תחת אשר לא עבדת את ד' אלוקיך בשמחה ובטוב לבב" (כ"ח מ"ז)

סגולה ועצה איך להרחיק את היצר הרע מלבנו

מובא בשם ר' משה לייב מסאסוב ז"ע שהקשה וכי בשביל זה שלא עבדו את השם בשמחה מגיע להם כל הקללות האמורות בתוכחה, ויתרץ שהשורש שעל ידו הגיעו למה שחטאו כל כך הרבה עד שהגיעו לעונשי התוכחה נגרם ע"י זה שלא עבדו בשמחה כי התגברות היצר הרע אצל האדם היא ע"י שחסר לו להאדם השמחה בעבודת ד', עוד מובא בשמו שאם המצוות ועבודת ד' חביבין להאדם יותר מכל חללי עלמא אי אפשר שיבוא לידי חטא, וזה הניסיון המבואר בספה"ק ששמחה של מצוה מרחיק ומגרש את היצר הרע מלב האדם.

ובשם האר"י ז"ל מובא על הפסוק "תחת אשר לא עבדת את ד' אלהיך בשמחה ובטוב לבב מרוב כל" שפירש "מרוב כל" (דלא כפירוש רש"י שפירש בשעה שהיה לך עדיין רוב כל אלא) שתשמח בעבודת ד' יותר ממה שאתה שמח כאשר תרויח רוב כל, ובתנא דבי אליהו מובא שלכן זכה ישעיה הנביא לנבא יותר נחמות מכל הנביאים על שעבד את ה' יתברך בשמחה גדולה יותר משאר כל הנביאים, ע"כ.

ומובא מהאר"י ז"ל שאמר שבזכות שמחתו הגדולה בעבודת ד' זכה לדרגתו הגדולה ברוח הקודש, ויש מבאים (בנוסחה זו) שבזכות שמחתו במצוות זכה להתגלות סתרי וצפוני התורה הק' על ידו.

אין מצוה מגינה מיצר הרע אין זה סתירה למה שנתבאר כאן כי כאן המדובר לא על מצוה לבד אלא על השמחה של מצוה וברפרט לפי המתבאר המשך המדובר הוא דוקא (בשמחה שהיא) בדרגת שמחת יותר ממל כל הון הגשמי היא שמגרשת את היצר הרע, ומה שאמרנו בגמ' ה"ל ז"ל דהיינו דוקא על מצוה לבד בלי שמחה גדולה כזה, ועו"ל שכאן המדובר למנוע את האדם מהלגיע לשפלות של עבירות חמורות שיגרם לו להגיע "לכלל" הקללות האלה המזכירים בפ' התוכחה וכמו שכתוב בפסוק (מ"ה) שלפניה שעל זה מסייה הפסוק תחת אשר לא עבדת וגו' (בשמחה) וע"ש, אבל ישעיה האדם מוגן לגמרי מהיצר הרע זה רק ע"י השמחה והתורה הק' לשם שמים.
¹ והטעם בזה יש להבין על פי המבואר בספה"ק שבצד הקדושה יש תמיד שמחה וכמה שאמר חז"ל שהשכינה שורה רק במקום שמחה כמו שכתוב "ערו וחדוה כמקומו", והקדושה אינה סובלת עצבות וחוסר שמחה, מה שאין כן אצל הסט"א והקליפה הרי זה בהיפוך ששם יש תמיד לילה ובכיה ועצב ואינה סובלת שמחה של מצוה, וכן הוא מטבע הדברים, ועל כן היצר הרע שהוא מצד הקליפה אינו סובל שמחה של מצוה וזה שורף אותו ולכן הוא בורח ממקום שיש שם שמחה של מצוה.
² ב' הנוסחאות הללו הם באמת דבר א' כי עיקר ענין רוח

הצדיקים במה גדולה דרגת מצותם ועבודתם את ה' יותר משלנו ובהם המה מגינים לכל דרגתם הגדולה.
והנה אמת שבידך כלל אתה אחרי כל דרכי הצדיקים גדולים בהתנהגותם הפרטיות והצדקתם כי בנהו דרכם מדרכנו, אבל בענין זה בודאי יש לכל אחד ואחד ללמוד מזה ולהשתדל ולהתאמץ לעשות כמעשיהם כי הרי זה מצוה מן התורה שניתן לכל אחד ואחד והקפידה תורה על מניעת הענין הזה מאוד ככתוב "תחת אשר לא עבדת" גו' וכנ"ל.
³ כי אפשר לקבל באהבה ובהכנעה בלי לבעט ביסוריו אם האדם יודע שכדאי הוא לו שיהיה ע"י יסורים כי הם לטובתו שמכפרים עונותיו ואין לך טובה גדולה מזו, אמנם עדיין אין לו שמחה עם יסוריו, והשמחה ביסוריו זה דרגא נוספת ועל זה נאמר שזה התיקון היותר גדול.
⁴ ואע"פ שלכאורה מבואר בגמ' (סוטה כ"א.) (סוטה כ"א.) שם המסקנא אמנם מצוה ואפילו בחיים שעוסק בה' אינו מגין מצי הרע, אמנם ע"י מה שכתב האור החיים הק' פ' כי תבא בפסוק וראית בשביה (בד"ה והנה כבר כתבתי וכו') ועוד ע' מה שכתב בפ' שלח (י"ג כ"ו) שמפרש בדברי הגמ' שלשיטת ר' יוסף המצוה כן מציל מיצר הרע, ע"ש.
אמנם אפילו לפי פירושים אחרים בגמ' שם שהמסקנא היא

¹ וכן כתב החזון איש (אגרות ח"ב צ"ג) וז"ל, העיקר במצות היא השמחה במצוות, ע"כ, ובספה"ק איתא שהעושה מצוה בשמחה כוונתו אחר נתאר.
² ובמקום אחר תפוסתו שעל ידי כן נשמתו של האדם היא מוסיפה ומשלימה לכוון כל הכוונות הראויות ונמצא שבאמת נעשתה עם כל הכוונות.
³ ומובא סיפור על הרה"ק ר' אברהם מטשענאוו שפעם א' חבירו שלמד יחד אתו בצעירתו והיה גם גדול מאוד בתורה הק' ובמעשים טובים ועבודת ד' שאל אותו תאמר לי חבירי במה זכית שכל הטובים ורודים אחרך ופירשתי לך ששמחתי וקדושי יותר ממני והלא לכאורה אינני פחות ממך לא בתורה ולא במעשים ועבודת ד', ותאמר לא לי במה דרגתך גדולה יותר ממני, ענה ואמר לו הרה"ק תאמר לי ידדי האם תוכל לזכור מתי הגניתי את השמחה היותר גדולה בלבך מכל ימך ענה ואמר לו כן הנני זוכר וזה היה פעם שהרווחתי ביום א' עשרת אלפים זהובים בפעם א', אז ענה ואמר לו הרה"ק תדע לך ששמחתי כזאת אלף פעמים יש לי כל יום בשעה שאני ניגש להניח תפילין ולא רק בשעת הנחתם אלא מעת שהנני מוציא את התפילין מנתיקתם והנני אוזחם בידי כדי להניחם כבר הנני מרגיש שמחה כזאת בלבי ע"כ דבריו הק', ומה ניתן להשיג ולהבין קצת מדרגת

והנה ענין זה הנזכר שהשמחה של מצוה מרחיק את היצר הרע מן האדם הרי זה ענין סגולי (וכמו שנתבאר בהערה ג' ע"ש), אמנם יש להבין הענין גם בדרך ההגיון שהנה רוב המכשולים שהאדם נתפס לידי היצר הרע הם ע"י רדיפת עולם הזה ועניניו אם זה רדיפת ההון או כבוד או שאר תאוות ותענוגי עולם הזה שהוא צמא להם ומכח זה יש לאדם הרבה נסיונות שחושב על כל דבר שאם יעשה כך וכך ירויח ממון ויתעשר או יתכבד וכדו' או שרוצה לחשוך ממנו בזיון וכדו' ועבור גודל תשוקתו והתלהבותו להון ועושר וכבוד ה"ה נכשל בכל מיני דברים של היצר הרע כי נדמה לו שעל ידי זה ירויח ויתעשר וכדו', ובשאר מיני תאוות חושב שעל ידי כן יהיה נעשה מאושר, אבל מיישחביב אצלו המצות ועבודת ד' ורוחניות ומרגיש בהם תענוג ושמחה יותר מכל הון דעלמא ומכל כבוד וכדו' ומכל שאר דברים, לא יתפתה מהיצר הרע לתאוה ותענוג גשמי שהרי יש לו תענוג יותר גדול מתורתו ועבודתו את ד'.

ולפי המבואר בספה"ק שכאשר האדם ממלא לבו בתענוג והנאת העולם הזה הרי זה מפסיד ממנו הרגשת התענוג במצות ועבודת ד', על כן כאשר ידע האדם שע"י תאוה ותענוג הגשמי יפסיד התענוג והשמחה היותר גדול שהוא מקבל מהרוחניות, על ידי כן יהיה סולד ובורח מהתענוג היותר קטן כדי שלא להפסיד התענוג והשמחה היותר גדול, ולכן הרי זה שמירה היותר מעולה מהיצר הרע ועבירה, וז"פ.

ועוד יש להוסיף ביאור הדברים ביאור הדברים קצת על פי מה שמבואר בספה"ק (ע"י מאור עינים) שכל הסיבה שהאדם נמשך לכל מיני תאוות והנאות גשמיות היא מפני שנשמת האדם בטבעה מחפשת תענוג וסיפוק רוחני וזה מה שמשפיע גם כן על לב האדם טבע כעין זו דהיינו לחפש ולרדוף אחרי עונג וסיפוק ואם יעניקו לו את זה ברוחניות אזי יקבל מזה הלב הגשמי גם כן עונג וסיפוק כמו הנשמה.

אמנם כאשר אין האדם מביא את זה לנפשו אזי הלב הגשמי מרגישה את הדחיפה מהנשמה להשגת סיפוק ועונג והיא (כלו' הגוף והחומר) מהפך השאיפה הזאת לבקשת סיפוק ועונג גשמי מתוך העולם הזה, וכך הוא הכלל בכל דבר שנתעורר מצד הנשמה למדה רוחנית, כאשר מגיע ויורד המדה לעולם הגשמי הרי זה משתנית לפי הכלי ששורה בו המדה, אמנם כאשר מספקים את הנשמה וממלאים אותה במה שהיא צריכה למזונה דהיינו הסיפוק הרוחני אזי איננה לוחצת על הגוף את הדחיפה להשיג סיפוק ותענוג, ואז לא תהיה להוטה לשום תאוה וסיפוק אחר ולכן לא יהיה להיצר הרע מקום לפתותו לתאוות ותענוגי עולם הזה ועבירה ח"ו, וק"ל.

ועל כן יש לו לאדם להשקיע מאוד בענין זה עבודה גדולה וברציפות לעורר בלבו שמחה של מצוה ושיהיה חביב אצלו המצות ועבודת ד' יותר מכל הון, והדרך לזה הוא כמבואר במסלת ישירים

הקודש הוא שמתגלה על ידה (להזכרה אליה) סתרי ומצפוני התורה הק', וגם על ידה זוכה לקלוע תמיד לאמתה של תורה גם בישפת התורה הנגלה (מצפני שאנשים ירגילים לקרא רוח הקודש לבי שיוקע להרגיש ולגלותו המצפוני בני אדם אי זה נכון כי זה לא צריך להיות דוקא ברוח הקודש כי זה אפשרי גם ע"י כח נפשי חזק, וזה מצוי גם אצל חלק מהאנשים הפשוטים והגסים ביותר, אמנם מי שיש לו רוח הקודש אזי גם זה הוא משיג ברוח הקודש ואז מצוי בה פחות טעותים ובלבולים).

¹ כי כך הטביע ד' ית' בעולם שיהיה מכוסה מהכרת האדם עד שיעורר הוא באתערותא דלתתא לגלותה כי זה צריך להיות

שיחשוב תמיד על הגרעון והגנות של עניני עולם הזה ותאותיו עד שיחדיר בלבו מיאוס לכל זה, וכמו כן יש לחשוב תמיד על עולם הרוחני ועולם הבא ושעולם הזה הוא ס"ה פרוזדור ועולם עובר כחלום יעוף, וכל הדברים האלו וכיוצא בהם אינם נקנים כל כך בקלות ובמחשבה בעלמא בפעם א' בשעה שלומד ספר מוסר וכדו' אלא צריך להרגיל עצמו לחשוב על כך ושיהיה כך לפני עיניו תמיד.

אמנם אחרי שיתרגל לכך ויהיה זה חדרור בלבו בודאי יפעול בקל להפוך את לבו להרגיש כך מכיון שאין זה דבר חדש וזר שצריך להכניס ללבו ולשנותו להשקפה זו אלא זה מה שבין כך מונח בעומק נקודת לבו, וזהו רצונו העמוק של כל יהודי שעמדו רגליו על הר סיני וששמע וראה את הנשמע והרגיש את הבושם שנתבשם כל העולם מריח הטוב של התורה והמצות, כמו שאמרו חז"ל שמכל דבור ודבור של ד' ית' במתן תורה יצא בושם שמלא את כל העולם ומכיון שאז כלנו שמענו וראינו את כל זה לכן נשאר הרושם ממנה בלבנו לתמיד, אמנם איננו ניכר ומורגש בלב האדם עד שיגלה אותה בלבו ע"י שיפנה מחשבת לבו לזה כנזכר¹.

ויש לדעת שאחרי שענין זה יהיה נקלט וחדור חזק בלבו לא יצטרך שוב לעבוד על זה כל יום מימי חייו, כי אחרי שישבור פעם א' את המסך והמסוה שמכסה את מה שנמצא בעומק לבו לא יחזור ללבו משיכת העולם הזה כי הרי המשיכה לעולם הזה היא דבר זר אצל יהודי כי זה נגד מה שראו עינינו בהר סיני שאין עוד מלבדו כלו' שאין שום דבר בעולם חוץ ממלכות שמים ומהתקרבות אליו ית', ומה שנמצא בלבנו המשיכה לעניני העולם הזה זה נעשה רק ע"י ההרגל בהם וע"י רבוי המחשבה בהם שהכניס היצר הרע בלבנו, ומה שנעשה כל כך חזק בלבנו עד שקשה להוציאו מהלב הרי זה רק מפני שנכשלו בחטא ועל ידי זה נעשה חומת ברזל המפסיקה וכמו שכתוב (ישעיה נ"ט ב') כי אם עונותיכם היו מבדילים ביניכם לבין אלקיכם וגו'.

ולכן אחרי שהאדם ישבור את המסך הזה לא יחזור עוד אליו אלא אם כן ישלש עוד פעם בחטא ח"ו, אבל בלא זה אע"פ שיתכן שהיצר הרע ינסה להכשיל את האדם בזה ולהכניס מחשבות האלה בלב בכל זאת אם האדם ישמור על עצמו שלא לתת להמחשבות האלו להכנס ללבו לא יוכל היצר הרע לנצחו בשום פנים.

והנה בכדי להגיע לשמחה במצותיו יש להרגיל עצמו בשעה שנגש לקיום כל מצוה להתבונן רגע א' בענין החשיבות והזכות של קיום המצוה ומה שעומד להרויח בה בשכרו לעולם הבא ועל ידי זה יוכל בקל' להלהיב לבו להרגשת השמחה, וכגון לפני לבישת הטלית בבוקר יתבונן במה שעושה עתה, וכמו שמפורש בנוסח שאומרים לפני הריני מתעטף וכו' כן תתעטף נשמתו "ורמ"ח אברי ושס"ה גידו" באור הציצית... כך אזכה לחלוקא דרבנן ולטלית נאה לעולם הבא בגן עדן, וע"י מצות ציצית תנצל נפשי רוחי ונשמתו מן

נסיון להאדם ע"י שהעולם הזה והיצר הרע יגרמו להשכיח את כל זה מלבו כי רק בזכות שאנו מתגברים על הנסיון הזה אנו זוכים לשכר העולם הבא ולכל הטוב הצפון לנו.

² ומה שכתב הרמב"ם על זיכרון החומר הוא ירגיש שמחה במצוה בלי כל החשבונות הללו, אלא מכח הסגולה שבמצוה שהיא מכניסה שמחה בלב המקיימה כמו שכתוב "פקודי ד' ישירים משמחי לב" וגו' (ומבואר ענין זה באריכות בספרינו עבודת ד' בשמחה ע"ש).

³ ואפילו אם בכל זאת לא מצליח (ואפילו יודע שלא יצליח) לעורר הרגשת השמחה בלבו מחמת האטימה שבלבו עם כל זה

החצונים וכו' וכו', ומי שיקדיש רגע א' רגוע לומר כל זה בכוונה ובישוב הדעת בודאי יכנס שמחה בלבו.

וכמו כן לפני הנחת תפילין ישים לב למה שאומרים בנוסח הנאמר והוא מה שכתוב בש"ע (ס"י כ"ה) לכוון בשעת הנחת תפילין¹, אמנם בהנוסח שאנו אומרים (שקבעוהו הקדמונים ברוח קדשם) מבואר חידוש נוסף שלא רק שמצות תפילין מזכירנו להגיע לכך אלא שצמצם קיום המצוה (בכונה זו כראוי) הרי זה מביא אותנו לידי כך בסגולתה² והוא מה שאומרים ומשפע מצות תפילין יתמשך עלי... ושפע קודש ומחשבות קדושות בלי הרהור חטא ועון כלל ושלא יפתנו ולא יתגרה בנו יצר הרע וכו', והנה המתבונן בכל זה כמה ירויח (לא רק בעולם העליון אלא) גם תיכף ומיד בעולם הזה, בקל יכנס בלבו שמחה גדולה ובפרט מי שיראת ד' נוגע ללבו והוא יושב ומצפה לשמחה זו.

והדבר שהוא בעוכרנו הוא מה שלובשים ומניחים טלית ותפילין במהומה בלי ישוב הדעת מחמת לחץ ודוחק הזמן או מפני שמגיע באיחור להתפלה (ולא כמו שראוי להגיע לפחות חמש עשרה דקות לפניו בכדי שיוכל להתכונן ולהתבונן כראוי) ולכן אי אפשר להתכונן בישוב הדעת, על כל פנים יש לשים לב לכל זה ולתקן דרכיו כראוי ועל ידי זה יהיה טוב לו בזה ובבא.

ויש להבין מלשון הפסוק שלא אמר תחת אשר לא שמחת על אשר עבדת את ד', אלא אמר אשר לא עבדת גו' בשמחה והרי זה אומר שלא די שישמח האדם אחרי שעשה המצוה על שזכה לקיים המצוה (ובודאי שזה גם מצוה וענין גדול) אלא צריך שבשעת עשיית וקיום המצוה תהיה נעשית בשמחה לשמוח עם עצם העשייה ואפילו אם זה כרוך בטירחה ויגיעה צריך לשמוח גם על הטרחה והיגיעה (והרי בזה מרויח גודל השכר כמו שאמרו חז"ל (אבות ה, כב) לפום צערא אגרא, ועוד שהאדם מתעלה ומזדכך הרבה ע"י טירחא דמצוה כמבואר בספה"ק (וכמבואר באריכות אצלנו במאמר עבדו את ד' בשמחה) ודוקא כאשר שמח עם הטירחא ישנו הסגולה למנוע ולגרש את היצר הרע מן האדם שלא יוכל להתגבר נגדו להחטיאו.

ועל ידי זה ירויח עוד דבר גדול מאד והוא שמח הצער והטירחא זו יהיה לו גם כפרת עונותיו ואפילו יותר מבשאר יסורים כי מכיון שהם יסורים של מצוה, ועוד מכיון שלא באו לו מאליו אלא הוא עושה אותם בעצמו לכבוד מצות בוראו על כן כחם יותר גדול משאר יסורים, אמנם הרי זה דוקא אם מקבלם באהבה וכמו שאמרו חז"ל לגבי שאר כל היסורים שדוקא לדעת (כלו' שמקבלם באהבה) מכפרים ומכל שכן כאשר שמח אתם שאז מכפרים עוד יותר, (והרחבנו בכל זה בספרינו עבדו את ד' בשמחה ע"ש).

והנה מצינו בגמ' סגולה גדולה שיוכל האדם לעשות המצות בשמחה והוא כמו שכתוב (שבת קל.) שמצוה שקבלו בני ישראל בשמחה בתחילת

יעשה כן כי אע"פ שלא הצליח להמחישו בפועל מכיון שעשה ההשתדלות כפי מיטב יכלתו נחשב לו כאלו שקיים המצוה בשמחה כמבואר ענין זה בהרחבה במקום אחר (בספר עבדו את ד' בשמחה ע"ש).

¹ לקיים מצות בוראי ככתוב וקשרתם וכו' שיש בהם יחודו ואחדותו יתברך שמו וכו' לשעבד בזה תאות ומחשבות לבנו לעבודתו יתברך שמו וכו' חושי וכוחתי כולם יהיו משועבדים לעבודתו יתברך שמו.

² וכמובן שזה רק סגולה שמקיל על האדם להגיע לכך כשישתדל.

כשישתדל.

כשישתדל.

היוצא מהאמור שכשהקב"ה מביא ח"ו צרות ויסורים על בני ישראל אין זה כדי לכלותם ח"ו וכמו מה שדרשו חז"ל בפסוק (דברים ל"ב ג') "חצי אכלה בס" (ומבוא בפירוש רש"י שם) וז"ל, חצי כלים והם אינם כלים, עכ"ל, (ולא כמו הפורענות שבאה על הגויים שזה כדי לכלותם מעל פני האדמה, אבל אצל בני" אינו כך) אלא הרי הם באים כדי לעורר את האדם לעשות חשבון עם נפשו ולשוב על כל מה שעוות.

ומעתה יתורץ קושיא הראשונה כמין חומר שעל זה כתוב בסוף הפרשה "אלה דברי הברית" להודיע לנו שכל מה שנאמר בפרשה זו הוא מפני הברית אהבה שכרת ד' ית' עם אברהם אבינו ואתנו בהר סיני שלכן עושה לנו חסד הגדול הזה לעורר אותנו בתשובה אפילו כאשר אנחנו בדרגא כל כך נמוכה שאפילו אחרי החטא לא מתבוננים ולא מתעוררים להתחרט על שמרדנו את פי ד' (ויש לדעת מה שכתוב בספר שערי תשובה לרבנו יונה (בתחלת עשר א') שעל דבר זה שהאדם לא מתעורר לתשובה אחרי החטא הרי זה גורם לעורר עליו חרון אף יותר גדול ממה שעצם החטא גורם ע"ש²¹) ועם כל זה הקב"ה ברוב חסדו שולח לנו דבר שיזעזע אותנו ויעורר אותנו לתשובה ואע"פ שזה תשובה בדרגא פחותה שהחרטה היא מפני פחד העונש ולא מפני ההמרדה בדבר ד' עם כל זה הקב"ה בהפרזת מדות חסדו וחיבתו אלינו הרי הוא מקבל את התשובה בכדי לבטל החרון אף שבשמים (שלא נהיה אבודים לנצח) ולתת לנו זמן עד שנתעורר לתשובה יותר מעולה כנזכר, ועל פי זה יובן היטב שלכן נקרא התוכחה ברית שהכוונה ברית אהבה שהרי זה מפני גודל חבתו ית' אלינו וכמו שהתבאר.

ועתה נבוא לתרץ קושיא ב', ונקדים להוסיף למה שנאמר לעיל מה שעוד יש לדעת שישנו לפעמים שהיסורים באים לא כדי לעורר לתשובה אלא למטרה אחרת והיא כאשר התשובה שעשה האדם לא היה בדרגא השלימה כמו שראוי להיות ואז כאשר יודע ד' ית' שהאדם הזה לא יעשה בשום אופן את התשובה הגמורה הנדרשת (או שאין לו את האפשרות או) מאיזה סיבה שיהיה אזי הקב"ה מרחם עליו שלא יצטרך לסבול בעולם העליון ועל כן נשלח לו יסורים בעולם הזה כדי

למרק (כלו' להשלים) את תשובתו שתהיה נחשבת שלימה בזכות היסורים שעוברים עליו²² והוא מקבלם באהבה, ובמקרה כזה לא יוכל לפדות עצמו ע"י שיתעורר לתשובה כאמור כי לא יעשנה בשום אופן בצורה השלימה כראוי.

ועוד ישנו סיבה אחרת, והיא אחרי שהאדם כבר עשה תשובה כראוי בכל זאת צריך עוד לעבור יסורים והם משלימים את הכפרה והיינו בעבירות חמורות כמו שמבואר בגמ' שבעבירות החמורות אפילו אחרי התשובה ויום הכפורים אין מתכפרים אלא על ידי יסורים שגומרים את כפרתם, והם כמו יסורים של אהבה שמבואר בגמ' כי באים רק לטובת האדם להשלים לו את כפרתו ולפדותו מיסורי גהנום שהיו אמורים להשלים תקונו ובכדי לחשוך את זה הקב"ה שולח תמורתם יסורים בעולם הזה וזה עולה לו בצער פחות פי אלפי אלפים ממה שהיה סובל בגהנום עבור תקונו.

ועוד מטרה ישנה לפעמים ביסורים שהם באים כדי להוסיף לו זיכוך מגשמייתו כדי שיהיה מסוגל לעלות ולהשיג דרגות יותר גבוהות ממה שהיה ראוי להשיג בלי זה²³ וצריך להזהר לקבלם באהבה כי בלי זה לא יוכלו לפעול את המטרה הנזכר (וכמבואר בגמ' גם לגבי יסורים שבאים לכפר שזה רק בתנאי שיקבלם באהבה), נמצא שכל היסורים שבאים לזכך עונות או להוסיף זיכוך הרי הם כמו סמי רפואה.

והנה יש לדעת שכמו שהוא במשל הגשמי כאשר הרופא נותן להאדם סמים לרפואה והם מרים וקשים להאדם יש עצה לתתם להחולה כשהוא ישן (או להרדים אותו כדי לתתם לו) וכך לא ירגיש במרירותם, ולא יקפיד הרופא על זה כי אין לו ענין לענותו דוקא אלא העיקר שהסם יעשה את פעולתו לרפואתו, כמו כן הוא הדבר ברפואה הרוחנית דהיינו בענין היסורים והתוכחות (שהם רפואת העונות) שבאים לתקן ולרפאות אותנו ממחלת נפשתינו²⁴ שאפשר גם כן להתרפאות ע"י סמי הרפואה מבלי להרגיש את היסורים, כי עיקר התקון הוא לצורך למחוק את הקליפות שנבראו ע"י החטאים ואז גם מזדכך חומר האדם וטמטום ואטימת לבו שנעשה לו ע"י החטא (כי גם זה נעשה ע"י הקליפות ההם שנדבקים בלבו וגופו ונפשו וכאשר הם נמחקים ונהרגים בטל כל זה).

והרי זה דומה למה שמצינו במצרים שהמכות שבאו על המצריים פעלו תקון וזיכוך לבני ישראל על מה שהיה ראוי לבא עליהם עבור חטאתם וכמבואר בנביא (ישעי' מ"ג ג') "ונתתי כפרך מצרים" כלומר שד' ית' נתן את המצריים לכפרה במקום בני ישראל במה שקבלו המכות שהיה ראוי לבא על בני ישראל לכפרתם והם (המצריים) היו כפרה במקומם, וכתב האר"י לפרש על הפסוק (ישעי' י"ב כ"ט) "נגוף ורפוא" דהיינו שאתם המכות פעלו רפואה לבני ישראל מעונותם, ונטהרו מזוהמתן".

ועתה נבוא לבאר בס"ד מהו הדרך שעל ידה לא יצטרך האדם להרגיש היסורים, וקודם נקדים מה שיש לדעת עוד שכל תיבה בתורה הק' יש בה כמה וכמה פירושים ובכל עולם שלמעלה מהעולם הזה יש לה פירוש ומשמעות אחרת, וכלומר שבכל עולם יותר גבוה יש לה פירוש ומשמעות אחרת ממה שהוא בעולם שלמטה ממנו²⁵.

והנה לפי דרגת האדם שהוא עולה מתגלה אליו המשמעות והפירוש לפי העולם והדרגא שהוא נמצא בה, וזה כוונת הזוהר הק' שפירוש פרשה זו בעולם יותר גבוה הוא כולו ברכות וטובות לנו, אמנם אך על פי כן הפירוש שבעולם הזה העשיה שהוא בדרך פשט הרי זה גם כן אמיתי כמובן והיא מופיעה כך בעולם הזה.

והעצה היא ע"י שמפריד ומפשיט עצמו מלהיות שקוע ודבוק לעולם הזה ויהיה מרחף בלבו ומוחו למעלה מחלל העולם הזה וידבק נפשו בעולם הרוחני ועל ידי כן נעשים הרגשת הגוף כמו רדום וישן ואז לא ירגיש ולא יהיה נפגע כל כך (או בכלל לא) מעניני יסורי וסבלי העולם הזה, וכך הוא לפי הטבע שבשעה שמחשבתו של האדם שקועה בענין שחוף מגופו לא ירגיש כאבו ויסוריו הגופניים אע"פ שהם מיסורים אותו כרגע.

וכך כאשר האדם ירצה לברוח ולפדות עצמו מהיסורים והצרות יש לו עצה א' להעלות ולהוציא את עצמו דהיינו לבו ומחו מלהיות שקוע בהגשמיית של העולם הזה, ויהיה לבו למעלה דבוק ושקוע בתורה הק' ובעולם הרוחני ועל ידי כן יגאל את עצמו מהסבל הקשה שתבטל מינתו הרגשת היסורים.

²¹ אמנם אלה שכבר הרבו לחטוא או שעוברים על הדברים שמעביכם את האדם ומונעים ממנו לחזור בתשובה עד שלבם אטום וסתום וחתום לגמרי וכבר לא מסוגלים לשוב בתשובה גם על ידי יסורים וחתום הזה להם לא נשלחים יסורים ופורענות כלל בעולם הזה אלא אדרבה משפיעים להם הצלחה גדולה בעולם הזה ומקבלים לפעמים ברכה כסף ועושר גדול ולפעמים כבוד וגדולה ולפעמים גם שניהם יחד, וכל זה איננו סימן שבשמים מרוצים מהם אלא אדרבה אליהם נאמר (דברים ז') "ומשלם לשוואי אל פניו להאבידו" וגו' וכמו שפרשו חז"ל "שמועיקים להם שכו מצותיהם בעולם הזה כדי להאבידם לעולם הבא כלומר שלא יסאר להם שום שכר לעולם הבא ולחיי נצח ויהיו נכרתים לגמרי לעולם הבא.

²² ובאור הדבר הוא כי בשלמה שבשעה שאדם חוטא הרי הוא תאדם שצדק שמתחיל לצבור שאלו של החסתי ולכן אז האדם מבד אינו שכלו לחשוב מה שעושה בשעת התגברות יצרו עליו הוא נהיה כשכור וכמו שאמרו חז"ל אין אין חוטא אלא אם כן נכנס בו (כלומר שיצר הרע מכניס בו) רוח שטות, אבל עם כל זה אחרי שכבר האדם עבר את העבירה והיצר הרע מסתלק ממנו אזי היה ראוי להתבונן מה שנעשה וכמו שיכור כאשר מתעורר ופג יינו שבדאי מתחרט על כל שטות שעשה בעת שכרתו ולכן כאשר האדם לא חוזר בתשובה אחרי שחטא הרי זה מעורר הקפדה וחרון אף הרבה יותר ממה שהיא הקפדה על עצם החטא.

²³ חידוש זה כתוב באור החיים הק' לגבי ענין אחר, (ריש פרשת תזריע ע"ש מ"כ בדרך רמז).

²⁴ וכך מפרש בספה"ק את מה שאמרו חז"ל לגבי יסורים של אהבה שבאים להרבות שכרו שהיינו לזכך ולנקות אותו מדברים

של כחוט השערה והעדר זיכוך שזה היה מונע ומעכב אפילו את הצדיק מלזכות לדרגאות יותר גבוהות, והצדיק שמח בזה ולכן הם נקראים יסורים של אהבה, ע"כ

²⁵ וכמו שכתב הרמב"ם שכמו שיש חולי לגוף כמו כן יש חולי לנפש והחטאים הם חולי לנפש.

²⁶ ואם תקשה איך יתכן שיקבל תקונו על ידי יסורים כאשר לא ירגיש הצער שהלא לכאורה עיקר התקון נעשה על ידי הצער שהאדם סובל (ומקבלו באהבה), ואם תאמר שהרי זה לאו דוקא כי עיקר התקון הוא למחוק הקליפה כמבואר וא"כ אין נפקא מינה אם האדם מרגיש מהו צער או לא, לכאורה אי אפשר לומר כך שא"כ למה לכתחילה סידר הקב"ה את הענין שתהיה עם צער אם אין צורך לכך, ואם כך סידר הקב"ה את התקון מתחילה הרי זה מוכיח שיש לזה צורך ואם כן איך יתכן לומר שהאדם לא ירגיש צורך בצער אמנם כאשר התשובה פודה עצמו על ידי עבודתו הרוחנית וכמבואר בפנים אזי יש לו זכות להשתחרר מהצער כי אין זה מעיקר התקון אלא הרי זה חלק טפל שעל ידי זכות אפשר להפטר מזה.

ויותר מזה מצינו חידוש ברבנו יונה (בשע"ת ג') שאפילו בשם שצריך למהר לגמור הכפרה דהיינו בעבירה של חילול ד', כתב סוק שיש ליה שירבה הכפרה קדוש ד' כנגד החילול ד' שעשה יתכפר לו בכל אפילו בלי מיתה ובלי יסורים, ע"ש,

²⁷ ידוע שהתורה הק' שניתנה לנו היא אותה התורה שהיתה כתובה לפניו ית' במרום עוד מלפני בריאת העולם, והיא בעת השלטה מעולם לעולם עד שהגיעה להעולם הזה וזה היה שנתן מתן תורה בהר סיני, ובכל עולם יש לה משמעות אחרת ופירוש אחר לפי שפת אותו העולם ולפי דרגת הכהנה והעומק

שבאותו עולם, וע"י מה שכתב הרמב"ן בהקדמתו לפירושו על התורה להסביר מה דאיתא בחז"ל (...) שהתורה היתה כתובה לפני ד' ית' לפני בריאת העולם, והלא לא היו עדיין חטא של עץ הדעת ואתון הסיפורים שכתוב בה מאבות הקדושים ושל דור המדבר וכו' והרי עדיין היה הבחירה שלא יהיו נעשים, אלא שהתורה היתה כתובה רק בצורה של אותיות כמו שהיא היום אבל לא נתחלקו עדיין לתיבות נפרדות אלא היו אותיות רצופות זה עם זה והיה כמו תיבה א' ארוכה מבראשית עד לעיני כל ישראל וזה היה באמת שם א' גדול משמותיו של הקב"ה וזה מה דאיתא בחז"ל שכל התורה כולה היא שמותיו של הקב"ה אלא שלאחר מכן (כשנעשו כל המעשים שנעשו) חילק ד' ית' את האותיות לתיבות נפרדות זה מזה לפי המעשים שנעשו, ע"ש.

ובזה יש להבין מה שמתפללים בברכת התורה ונהיה אנתנו וכו' יודעי שמך ולומדי תורתך שיהיה לנו מובן לכאורה כי בשלמה לומדי תורתך לשימך לשימך לשימך לשימך אבל מה שייך ענין "יודעי שמך" לכאן, ולפי האמור מובן שבאמת שנמצא תוך דברי התורה הק' שמותיו של הקב"ה אלא שזה נסתר מעינינו היום, אבל אנו מתפללים שנוכח להתעלות למעלה זו שנישג את הפירוש בתורה הק' לפי מה שהוא בעולמות היותר גבוהים והרי שם הרי היא בצורתה הקודמת שהיא שמותיו של הקב"ה ומי שזוכה לבין גם אותה הפירוש בסי' ד', וכך איתא בזה הק' שיש תורה יצאצאות ותורה דבריא בסי' ד' ודעשה, וזה כנגד ד' אופני פרד"ס כלו' הם בחינות ודרגות שונות באותה תורה שניתנה לנו (כי אין ח"ו שתי תורות) ומה שהתגלה לנו שזה שייך לכל א' וא' היא תורה דעשה והוא אופן הפשט שהוא שייך לעולם העשיה.

ובכל זאת יפעלו היסורים את המטרה כאמור שהרי הוא מקרב עצמו יותר לד' ותכלית האמיתית, וזוהו יוצא לו ברכה גדולה מכל התוכחה כי על ידי זה נעשה מוכרח להתקרב אל המטרה ונעשה עכשיו כל מחו וכל חושי ולבו דבוקים תמיד ברוחניות בעבודת ד' אזי יצא לו מכח היסורים ברכה שלימה ברכה אמיתית לחיי עולם נטע בתוכו ועל ידי כך יהיה שמח אחר כך עם היסורים שעברו עליו מכיון שעל ידם התעלה והם הביאו אותו לחיי העולם הבא, ועל כן זאת נחמתו בעניו ואין צורך לנחמה אחרת כי הוא נחם את עצמו כנזכר.

וזה מה שמודיע לנו הזוהר הק' כאן שבגלות בית שני שאנו נמצאים בה היום יש לנו הבטחה שמי שירצה ויבקש את האמת הוא יוכל למצוא תמיד דרך להגיע להמטרה מתוך הגלות והצרות וזה יהיה דוקא על ידי שלא ישיגו את ההצלחה בגשמיות שהוא אהוב לחומר האדם וליצרו, וימצאו אותם היסורים והצרות עד שיהיו חיותלויים לו מנגד, ובוקר יאמר מי יתן ערב ובערב יאמר מי יתן בוקר מפחד לבבך אשר תפחד והיית משוגע ממראה עיניך אשר תראה רק אז יתקרב לד' ית' באמת, וזה מה שכתוב בנביא (השע ב' ט) "ורדפה את מאהביה (פירש רש"י וז"ל, מצרים ואשור... לבקש מהם עזרה...) ולא תשיג אותם ובקשתם ולא תמצא ואמרה אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה" כלומר שמאחר שיפוע התוכחה ויפסידו כל הצלחת הגשמיות שהיה להם וכבר לא ימצאו אותם ועל ידי כך יברח טוב לד' ולתורתו ועבודתו כנזכר¹².

וזהו באמת מטרת התוכחה שבכאן שזה מדובר על גלות וחרבן שני (כמבואר בזוהר הק' הנ"ל) להביא אותנו לתיקון השלם ולהגאולה השלימה ולכן שם ד' ית' בתוך היסורים שבגלות את הסגולה הזאת שיביאו התעוררות בלב האדם לחזור בתשובה, כי לא תמיד היסורים מעוררים את לב האדם לתשובה, ולפעמים יש לראות גם את ההיפוך שמכח הסבל שהאדם סובל הרי הוא נופל במצבו הרוחני ובמקום להתעורר לתשובה ולהבין את מטרת היסורים נעשה יותר גרוע מבקודם, אע"פ שמבין את המטרה אמנם לפעמים אין בכח האדם לשחרר עצמו מלהרגיש הסבל של היסורים כי לפעמים היסורים הם באים בצורה שמבהילים ומטרידים דעתו של האדם כל כך עד שהם גורמים לו סתימה ואטימת המוח לגמרי עד שלא יהיה מסוגל להפשיט את מחשבתו מלחשוב על הצער והיסורים ועל כן אי אפשר לו להשתחרר מיסוריו בדרך זו, וכמו כן לפעמים הרי זה קשה לעשות כן מצד האדם עצמו כי הוא באותה עת שמופיעים לו היסורים במצב של מוחין דקטנות ואינו יכול להתרכז לזה להשקיע מחשבתו בדבר אחר וכדו', ועל כן אי אפשר לו להשתחרר מיסוריו בדרך הנזכר, ולכן צריכים סע"ד ברכה מיוחדת לענין זה שהיסורים הבאים על האדם יעזרו לו להמטרה, ולכן תמיד כשמופיע לאדם ח"ו צרה או יסורים יש לו להתפלל מאד על זה שהיסורים והצרה יביאו אותו להמטרה המבוקשת, וזה הוא הברכה שכתוב בזוהר הק' שנמצא דוקא בתוכחה שבפ' זו שזה קאי על גלות שאחרי בית שני שהוא (ברמיזתה דהיינו) בפנימיותה כולה ברכה וניתן בה (דהיינו הגלות של היום) הכח והסיוע והאפשרות

והדחיפה להגיע ע"י היסורים להכרת האמת ותיקון השלם הגמורה.

ובזה יש חילוק בין גלות בית ראשון לגלות בית שני כי גלות בית ראשון באה לכפר ולתקן בעיקר חטא מסויים וכמבואר בפסוק על מה שלא שמרו שמיטת הארץ אע"פ שהיה שם ג' עברות החמורות ע"ז וג"ע ושפכ"ד שעל כל זה ביחד נגזר עליהם החרבן, אמנם הכפרה והתיקון שעל ידי הגלות היה דוקא על חטא של שמיטת הארץ שעל זה נתכפרו לגמרי ע"י יסורי הגלות יחד עם החזרה בתשובה ועל זה כתוב שם (כ"ו מ') והתודו את עונם וגו' אז יכנע לבבם וגו' ואח"כ כתוב הפסוקי נחמה וזכרתי וגו' ואת הארץ אזכור... ותרץ את שבתותיה... והם ירצו את עונם וגו' אבל אין זה עדיין תקון השלם ולא התנקו משאר כל העונות (והשורשים שהם חטא עץ הדעת וחטא העגל) ע"ז וג"ע ושפכ"ד שבזמן הבית.

וכמבואר בנביא שכאשר העלה אותם עזרא היו עדיין היו נשואים לנשים נוכריות ועזרא החזיר אותם בתשובה ונתק אותם מזה והקריא לפניהם כל התורה ורק אז התעוררו לתשובה ועל כל פנים לא היה תשובה שלימה כלל, ולכן לא שרתה שכינה בבית שני כמו ששרתה בבית ראשון והיו חסרים חמשה דברים כמבואר בחז"ל וכל זה מפני שלא היה תשובתם שלימה עדיין ולא השיגו עדיין התקון השלם כמו שצריך להיות בגלות אחרון הזה שבה אנו סבלנו וסובלים עיניו אחר עיניו והתקיים בנו כל התוכחות בצורתם הקשה וכל זה כדי שיתקיים ההבטחה והברית אהבה שכתוב ד' ית' עם אבינו אברהם ועם יצחק ויעקב ולכן אין ענין שיהיה נזכר הנחמה תוך הגלות כי דוקא על ידי העדר הנחמה ושניהיה מדוכאים כל כך עד שיהיה נשבר לגמרי ערלת לבנו וחומתו ועורפנו הקשה, ועל ידי כן יתקיים בנו "תשב אנוש עד דכא ותאמר שובו בני אדם" (תהלים צ' ג) ויתקיים בנו מה שכתוב (דברים ל' א-ו) "והיה כי יבוא עליך כל הדברים האלה הברכה והקללה ושבת עד ד' אלקך וגו' ורחמך ושב וקבצך מכל העמים וגו' והטיבך והרבך מאבותיך וגו' וימל ד' אלקך את לבבך וגו' לאהבה את ד' בכל לבבך ובכל נפשך למען חיך" דהיינו למען שתשיג את חיי עולם הבא המיועד לך מששת ימי בראשית אשר היא מטרת כל הבריאה להביאך לארץ העליונה ולזכות לעץ החיים לחיי עולם.

ובזה יובן דברי הזוהר הק' הנ"ל שדוקא תוכחה זו של פ' כי תבא שהיא של גלות בית שני שהיא הגלות החל הזה, היא זו שיש בה הסגולה הזאת שיוכל האדם להביאה לידי ברכה ע"י שעל ידה יפשיט עצמו מכל הבלי עולם הזה וכנ"ל, מה שאין כן בגלות בית ראשון לא היה בה כח הסגולה הזאת, ואע"פ שבודאי מי שירצה להתעורר בכח עצמו בכח אתערותא דלתתא בודאי יכול ויכול תמיד ואין לך דבר שעומד בפני התשובה אלא שיתוכחות שבמשנה תורה יש בה כח וסגולה מיוחדת לזה, וזה לא הושם בתוכחה שבתורת כהנים ובגלות בית ראשון.

וייש להוסיף עוד מה שיש להבין למה לא שם ד' ית' את הסגולה וכח זה גם בגלות הראשון, אך הטעם הוא כי לאמתו של דבר עדיף היה אם לא היה ניתן לנו סיוע זו והיינו מגיעים לתשובה

השלימה בכח עצמינו ואתערותא דלתתא מצדנו לבד כי אז מתעלים לדרגא היותר מעולה ומשיגים את הגאולה השלימה ובית המקדש השלישי בדרגא היותר מעולה, ולכן אז בזמן ההוא שעדיין לא נתמלא גם כן הסאה של העונות (כמו אחרי בית שני) היה עדיין אפשרות ותקוה שאולי נשיג את המטרה לבד בלי סעד לתמיכינו ולכן לא היה כדאי לנו לקבל הסיוע והסגולה הנזכר כי זה יגרום הפסד יותר מהריוח, מה שאין כן אחרי שנכשלנו אז שלא עשינו זאת ולא הגענו לדרגא המעולה, ונוסף לזה שנתמלא הסאה הריבוי העונות שנתוספו בזמן גלות בית שני והגענו לשפלות של דברים המעכבים את התשובה ולכן כמעט אין לנו האפשרות לחזור בתשובה שלימה בלי הסעד של הגלות והצרות לתמיכנו, על כן בילת ברירה ואיבוד התקוה העניק לנו ד' ית' את הסיוע הנזכר, אמנם עם כל זה בגודל ורוב רחמים ד' ית' ביקש לנו מנוח ועצה שלא נפסיד את הגאולה המעולה שיועד עבורינו וכל טוב דרגת העולם הבא הנצחי אשר עין לא ראתה על כן הוסיף לנו אריכות הגלות לזמן קרוב לאלפים שנה שאנו כבר נמצאים בה רוב העיניו והצרות שלא נפל דבר מכל אשר כתוב בתוכחה זו של פרשת כי תבוא ואפילו מכה אשר לא כתובה הביא עלינו וכל זה בא להשלים עבורינו את התקון השלם ולעלות תשובתנו הדלה כאלו נעשית בדרגא המעולה שלא הצלחנו, ובצרוף כל זה נשלים הכל להגיע למקומינו הראשון שהיינו במתן תורה ולפני חטא עץ הדעת ולא יחסר לנו מכל הטוב המיועד וכמו שכבר נתבאר לעיל שריבוי היסורים והצרות משלימים וממרקים את החסר בדרגת התשובה, (וחידוש זה כבר כתוב באור החיים הק' בריש תזריע בדרך רמז ע"ש).

וייש להבין שאע"פ שבגלות החל הזה ניתן לנו הברכה הזאת שמכח ריבוי הצרות יהיה לנו מזה דחיפה לחזור לאישי הראשון לד' ית', בכל זאת לא יהיה זה מוכרח ממש כי אם כן יחסר לנו משלימות התיקון כי התיקון השלם הוא רק כאשר חוזרים בתשובה מתוך רצון ובחירה עצמית בלי הכרח ולכן (אע"פ שניתן תוך הצרות והגלות הסגולה להתעורר מכח המצב לחזור לאישי הראשון בכל זאת) לא לכל א' יעזור הסגולה הזאת, וענין זה מרומז בפסוק שהבאנו שאומר שאחרי שיראו שכל הדברים שפנו אליהם לא עוזר להם יתעוררו לחזור לד' ויאמרו אלכה ואשובה אל אישי הראשון וגו', וזוהו רמז לנו הפסוק שרק מי שהיה לו אישי הראשון יתעורר לחזור ופירוש המשל של אישי הראשון שייך רק אצל מי שגם מעצמו הרי הוא בוחר בדרך התשובה והאמת דהיינו שהוא מבקש את הרוחניות ואת האמת ואפילו אם זה היה רק בילדותו מטבע ומלידתו ולא בא בבחירה ובעבודה של עצמו.

אמנם באמת הרי זה כן בא מעבודה שלו עצמו כמו שכבר נתבאר במקום אחר שהסיבה שיש לידים שכבר יש להם הרצון לטוב מטבעם הרי זה מפני שהם עבדו על זה בגלגולים הקודמים עד שנעשה להם בזה קנין גמור ולכן הרי זה נכנס כבר לטבעם, ועל כן כאשר יורדים בפעם הבא בגלגול הרי זה מתלווה עמהם בטבעם כדי שעל זה לא יצטרכו לעבוד שוב מחדש, ומה שנשאר להם

יתעוררו לשוב להקב"ה ויבקשו גם את התיקון השלם האמיתי שזה יהיה רק יחד עם הגאולה השלימה ועל כן יבקשו גם את הגאולה השלימה ועל ידי זה תופיע הגאולה השלימה וזה מה שכתוב בהמשך הפסוקים שם (ג' ה) "אחר וְשָׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וּבִקְשׁוּ אֶת ד' אֱלֹהֵיהֶם וְאֵת דוֹד מַלְכָם... באחרית הימים".

מי שיחליט להשאר כך לתמיד הרי זה ברכה באמת.¹² ואז יתחילו להבין שזה לא היה האמת אלא דמיוני ושוא ולכן לא היתה מתקיימת לעד כי שקר אין לו רגליים ואין לו נצחיות קיימת, מה שאין כן מה שמקבלים ישר מאת ד' זהו אמיתי וקיים לעד, וכמו שכתוב שפת אמת תכון לעד, ועל כן

¹² אבל אין זה מכריח את האדם אלא לשעת היסורים כדי להשתחרר מהם, אבל אינו נעשה מוכרח להשאר כך שיהיה תמיד דבוק רק להמטרה ותכלית האמיתית, ואם לא ימשיך להשאר בכך אין זה נקרא עדיין ברכה באמת כי לא הרויח כלום מיסוריו אלא המתקת היסורים וה"ז רק בחינת חיי שעה, אמנם

לעבוד בגלגול הזה הרי זה רק על דברים שהחסירו בגלגול הקודם ולא השקיעו בהם מספיק עבודה ולא קנו אותם עדיין, ועל כן אלו שהיה להם כבר הענין המבוקש אע"פ שהפסידו את זה עכשיו ע"י חטאם שבגלגול הזה בכל זאת הרי זה רק כמו דיחוי לזמן (מכיון שכבר היה להם בזה קנין) עד שיחזור בתשובה ויבטל את הדיחוי הזה ואז יחזרו לקדמותם, וכמו עבד עברי שנמכר בגניבתו, וכן מי שגלה לערי מקלט שכאשר חוזר לשחרורו הרי הוא חוזר לחזקתו הראשונה כמבואר בגמ'.

וכמו כן לענינינו שזה שהיה לו בילדותו את הרצון הטוב אלא שנתפס ביד יצרו עד שהמשיכו לידי הבלי עולם הזה ועל ידי כן שכח מטרתו ושאיפתו שהיה לו לפני זה ולכן אחרי שמתייסר ביסורים ורואה ומכיר לאן הגיע על ידי כן מתעורר בו זכרון נעוריו ומתעורר לחזור לאישו הראשון כאמרו "אלכה ואשובה אל אישי הראשון כי טוב לי אז מעתה", אבל מי שאין לו מכח עצמו בלבו בקשת האמת והתכלית ואין לו את אישי הראשון שאין לו קשר לעולם הרוחני שיוכל לברוח לשם ולצאת מחלל העולם הזה והבלי הרי הוא בעל כרחו נשאר רובץ תחת משא יסוריו וצרותיו ולכן הוא לא מוצא את הברכה שמוסרת ומכוסה כאן, וזאת היא הסיבה שצריך להיות הברכה הזאת מכוסה ומוסתרת תוך התוכחה כנאמר כי אם היה הענין מגולה היה גם הוא בורח לשם מכח ההכרח וזה לא המכוון וכנ"ל.

ויש להוסיף עוד תנאי לזה והוא מה שיש להבין שלא כל מי שהיה לו פעם קשר לרוחניות בבחינת אישי הראשון יוכל להתעלות מכח היסורים כאמור, אלא זה יכול לעשות רק מי שעדיין קיים אצלו (גם במצב הזה) התשוּקה להרוחניות ואע"פ שנתפס להגשמיות ע"י הטעיית היצר הרע אבל הוא לא השלים עם זה בלבו, כמו שזה מצוי מאוד בעוה"ר שאפילו אלו שבלבם רוצים רק את הרוחניות אלא מאחר שנתפסו לתוך מהומת ההבלי העולם הזה נדמה להם שהם אנוסים (מחמת ממון או כבוד וכדו') ואין בידם לצאת ועל כן אין להם העזות דקדושה להוציא את עצמם מזה נגד רצון והסכמת יצרם וטבעם, אבל הרי המה על כל פנים כואבים על זה ובוכים ומתפללים לד' שיוציאם משם, אלו הם אשר יש להם הזכות שנותנים להם האפשרות לצאת בפרט באחרית הימים וכמו שכתוב בפ' (דברים ד' ל') "בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עד ד' אלקיך ושמת בקולו".

אבל מי שנדבק לבו להגשמיות עד כדי כך שכבר אינו רוצה להתנתק ממנה, לאדם כזה לא יעזור לו כל העיני והסבל שנזכר אע"פ שהיסורים קשים לו, ונמצא שאדם כזה הוא מסכן גדול שנשאר ח"י בעל כרחו בחוץ ואפילו כשיגיע

הגאולה השלימה לא יוכל להתנתק מההבלי הבלים של העולם הזה ועל ידי כן ח"ו יעלם יחד עם כל ההבל והעולם הזה²², ונמצא שהבירור שלפני הגאולה השלימה יהיה תלוי בזה שמי שנעשה שקוע בכל לבו ברדיפת ההון והבלי העולם הזה כל כך עד שאפילו בזמן של בצר לך וגו' לא יוכל להתנתק מזה ולברוח לד' לאישי הראשון (אלא ישאר שקוע בכאבו וצערו על מניעת והפסד הונו וכו'), ולא יהיה ח"ו האפשרות לצאת ולהגאל בהגאולה השלימה.

נמצא לפי האמור כאן שהענין הזה שנזכר דהיינו שהאדם יגיע מכח הסבל והיסורים לתשובה שלימה תלוי בדבר הקודם לה שהיא ההתנתקות מהגשמיות, ונמצא שעתה בשעה שמופיע הצרות רבות וכו' כבר אין להאדם הבחירה לתקן עצמו עתה אלא הרי זה בירור אם תיקן עצמו מקודם.

ויש להבין הטעם בזה למה הבירור תלוי בענין זה של רדיפת ודביקות בריבוי הממון ורכוש העולם הזה כי הרי הגלות הזאת ניתנה לנו כדי לתקן את כל העולם עד השורש והוא חטא העגל שהיא נעשית השורש אחרי מתן תורה לכל המשך החטאים שבכל הדורות העתידיים²³, והרי לחטא העגל הגענו על ידי ריבוי הכסף וזהב שהשיגו בביזת הים כמבואר בתורה הק' (דברים א' א') ע"י ודי זהב וכפירוש רש"י שם²⁴ ולכן התיקון הוא דוקא ע"י הניתוק מכל הגשמיות ורדיפת ההון וכדו', והנה הגאולה השלימה תלויה בתיקון הגמור המושלם ולכן מי שלא מתקן את חטא העגל שהוא נעשה ע"י ההשקעה בגשמיות ורדיפת ההון וכו' אי אפשר לו להגיע לתיקון השלם ולכן אין לו הזכות להגאל.

ולפי זה יוצא שהצרות של הגלות והתוכחה שבאחרית הימים הם המוציאים לאור את הבירור הנדרש לפני הגאולה השלימה, והיינו שבשעה שיהיה מצב של התמוטטות גשמית על ידי כן יהיה קל לאדם לחזור לאישו הראשון שהרי הוא רואה כבר בעיניו לאן הגיע וכמו שכתוב בפ' האזינו (ל"ב ל"ז) "כי יראה כי אזלת יד ואפס עצור ועזוב" "ואמר אי אלהימו (העבודה זרה) צור חסיו בו" (דהיינו חוזק כח הטבעי והגשמי או תמיכת הממשלות שהיו בוטחים בהם²⁵) ואז יצא לאור הבירור מי לד' מי חוזר לד' מכח המצב ומי נשאר כבוש תחת צרות המצב ואין לו אונים לחזור לשורשו ותכליתו להאמת הברור.

ונמצא שבאמת למי שעדיין ראוי לחזור הרי כל הצרות היו טובה גדולה עבורו והוא ישמח על זה לבסוף כי דוקא ע"י שרואה בעיניו את גודל הצרה זה מה שמזעזע את לבו וחוזר להאמת, אבל בלי זה לא היה חוזר לד' ית' והיה ח"ו נשאר שקוע וטבוע בים (שאינן להם) סוף (וא"א לצאת ממנה) כמו כל המצריים ח"ו ובה מתקיים הפסוק (ל"ה ל"ט)

ראו עתה כי אני וגו' "מחצתי ואני ארפא" כלו' שעל ידי שמחצתי על ידי זה בעצמו הנני מרפא שהמכה היא הרפואה, ויתקיים מה שכתוב (ירמיהו ב' י"ט) ודעי וראי כי רע ומר עזבך את ד' וגו', נמצא שהירידה הגשמית זה יהיה מה שיגרום להרבה אנשים את הגאולה עבור האנשים שעדיין היו מבקשים את ד' ואת האמת בתוך לבם אלא שהתגבר עליהם יצרם (מגודל התגשמותם אבל זה היה) נגד רצונם הפנימי על כל פנים, וזה נעשה להם דוקא ע"י האפס עצור ועזוב וכמבואר.

וכמו כן יש עוד אופן שלפעמים גורם לאדם פתיחת עינים ושיגיע על ידו לבחור בדרך הטוב והוא ע"י ירידה רוחנית, ובכדי לבאר ענין זה נקדים קודם הפסוקים בפ' ואתחנן שמדבר על אחרית הימים בפ' כי תוליד בנים... והשחתם וגו' (ד' כ"ה) ובהמשך שם (כ"ח) "ועבדתם שם אלקים מעשה ידי אדם עץ ואבן" וגו' "ובקשתם משם את ד' אלקיך ומצאת" וגו' ואח"כ ממשיך הפסוק "בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבתי עד ד' אלקיך ושמת בקולו" והמתבונן יראה שאין כל כך מובן קשר הפסוק הזה של ובקשתם וגו' לכאן דוקא, ומה היה חסר הפסוק באמרו "בצר לך ומצאוך" .. בלי "ובקשתם משם" וגו' שהרי לכאורה זה מה שרוצה הפסוק לומר כאן.

אמנם יש לבאר הענין לפי מה שאנו רואים היום שגם זה מביא את הבירור והוא מה שיטנו התגברות הרע ברוחניות בצורה מבהילה שלא היה כמוהו ומכח זה ישנם הרבה שכמה שהם מנסים להתחזק ולהתעלות ברוחניותם בכל זאת אינם מצליחים וזה כמו שכתוב בנביא (עמוס ח' י"ב) "הנה ימים באים... וישוטטו לבקש את דבר ד' ולא ימצאו" ועל ידי כן הם מתמרמרים מאד ומתאכזבים מאד על זה ששאיפתם נכזבה.

אמנם מי שיש שכל ודיעה הנכונה אזי הוא לא מרפה ידי ולא מתיאש אלא אדרבה הרי הוא ממשיך לבקש ביתר שאת ומשקיע בה כל ליבו וכל כחותיו ויכלתו, מכיון שאמונתו בד' חזקה והוא מאמין במה שכתוב (דברים ד' ל"א) "לא ירפך ... ולא ישכח את ברית אבותיך" וגו', והנה אע"פ שעדיין לא יראה את ישועתו אבל סוף כל סוף אחרי רבוי הפצרותיו והתחננו אל ד' יענהו מן השמים, אמנם יתכן שזה יהיה כאשר יגיע הגאולה השלימה ואז יעלה ברגעא חדא אל כל המעלות שהיה שואף והתפלל עליהן.

וזו מה שכתב הפסוק שדוקא משם כלו' מכח כל הצרות הרבות והרעות תמצא את ד', ופירושו של "מצאת" היא כמו שכתוב בהמשך כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך כי לפני זה בקשת "ודרשת את ד'" אבל לא "בכל לבבך ובכל נפשך" ועתה אחרי שקיימת "ויבקשו ולא ימצאו" תיכף ומיד

לגמרי, אמנם מאחר שלא עמדו בנסיון העגל נפלו שוב ונשאר עלינו לתקן שוב וזה גם תיקון לחטא העגל וגם תיקון לחטא עץ הדעת כי היינו שם כאמור.

²² ונתבאר במקום אחר שאין הכונה מפני שהיה להם ריבוי זהב שהרי כמה זהב היו כבר צריכים בכדי לעשות עגל כי אפילו אם כל א' מהס' רבוא ויותר יתנו כמו שוה פרוטה זהב כבר יספיק לעשות העגל אלא הכוונה היא (ביותר עומק) שע"י שהיה להם הרבה מאוד זהב לכן נעשה לבם דבוק בו כמו שהוא לפי הטבע שהעשיר נעשה דבוק מאוד בלבו להונו (מה שאין כן העני והבינוני שאין לו אלא מעט לא נעשה לבו דבוק ושקוע בו כמו שהחוש מעיד).

²³ ובפרט אלה שבוטחים בתמיכת ממשלת ארצה"ב שבוטחים ומאמינים שהם חזקים בצור כי קשה לאנשים לחשוב ולתאר לעצמם שהם יכולים להתמוטט ולהגיע למצב של "אפס עצור ועזוב".

שתשוקתם להגשמיות נעשה עיקר חיותם לכן זה יהיה שכרם שיגיעו אל מצותיהם, אולם שרוב הרוחני לא יוכלו עדי ולכן ישארם על למטה בעולם הזה רובצים תחת משאם עד שיאכלו שכרם המגיע להם ואח"כ לא יהיה להם כבר חלק ונחלה בעולם הנצחי כי לא התכוננו ולא הכינו עצמם לזה.

וענין זה מבואר גם בשערי תשובה לר' יונה שאלו שלא קשרו עצמם בחייהם לדביקות בד' לא יוכלו להתקיים נצחי בעולם הרוחני של לעת"ל אלא יקבלו שכרם ואח"כ יורידו אותם שוב למקום שהיו דבוקים שם בחייהם, וכן כתב הרמב"ן שמי שרוצה לזכות שתהיה נפשו צרורה בצרור החיים את ד' בעולם העליון צריך לדבק נפשו לד' גם בהיותו בעולם הזה, ע"ש.

²⁴ כי במתן תורה חזרנו להמצב שלפני חטא עץ הדעת, זה אומר שבמתן תורה נעשה תיקון הגמור לחטא עץ הדעת שזה הכניס את הזוהמא והערלה לאדם וחווה ולכל הדורות העתידיים, ובמתן תורה נעשה היזכור שפסקה יוצאה מהם כל זוהמתן זאת

²⁵ וענין זה כתוב בסוד לאברהם ומובא גם בנ"א שבשעת הגאולה יפתחו אוצרות תבל וכן האוצרות שיש בים ויהיו גלויים לעיניו כל, ואלה שהשקיעו את לבם לאסוף הון והבלי עולם הזה יחספו משם ככל אשר יוכלו וימלאו את עצמם במשא כבד כסף וזהב וכו', ואח"כ המשיח עם שאר כלל ישראל יפרחו באוויר ויעלו מתוך העולם הזה לגן עדן הרוחני (שזה נקרא גן עדן העליון) כדי לקבל שכר שאי אפשר לקבלו בזה העולם, אזי אותם אנשים ינסו גם כן לפרוח באוויר וימותו ולא יצליחו מחמת כובד משאם המונח על כתיפיהם ויחטאו תחת משאם ולא יוכלו להשתתף עמם, ע"ש דבה"ק.

ואע"פ שהוא כתב שכך יהיה אחרי הגאולה ולכאורה איך אנשים כמותם יזכו להשאר בגאולה השלימה, וצריך לומר שאע"פ שהם השקיעו את לבם הון והבלי עולם הזה אמנם לא הגיעו על ידי זה לידי חטא ועבירה ועשו גם מצות ולכן לא יקופח שכרם שגיע להם על מצותיהם, ואמנם מאחר

על ידי כנכ הגעת לבקש "בכל לבבך" וגו' וזהו המציאה היותר גדולה וחשובה כי על ידי זה תזכה באמת להתעלות נצחי ולעולם הנצחי.

והנה אנו רואים לפעמים שישינם כאלה שהתיאשו ונפלו והרי זה נראה לעין כאלו עם כל בקשתם ותפלתם לא רחמו עליהם מן השמים ונתנו להם לפול עמוק מאד ד"י אמנם דוקא אחרי זה פתאום תופסים את עצמם וחוזרים בתשובה וחוזרים לדרך הישר מן הקצה אל הקצה ולפעמים אפילו ביותר חזק ותוקף ממה שלפני ירדתם, והסיבה לכך הוא כי הם הגיעו לדרגה היותר גרועה ושם הם מוכרחים לראות את השפלות והאפסיות של הרע והשקר שאין בו הנאה של כלום אלא הכל היה סמיית העינים של היצר הרע שדימה להם שכך יהיו מאושרים ושבעים מכל טוב העולם הזה ואמנם נוכחו לדעת שזה היה רק תחבולה לתפוס אותם לרשתו ונשארו על ידי כן ריקים מכל לא עונג ולא אושר ולא שום טעם בחיים כי הרע הוא באמת מות כמו שאמר משה רבינו ע"ה (דברים ל' ט"ו) "ראה נתתי לפניך היום את החיים ואת הטוב ואת המות ואת הרע" ונתברר להם היטב טעותם והתקיים בהם הפסוק הנ"ל "ודעי וראי כי רע ומר עזבך את ד"י ועל ידי כן מי שנשארו לו עדיין זיק של קדושה בלבו הרי הוא מרגיש אסונו ובורח משם והולך שוב לאישי הראשון (והרי זה על דרך שכתוב בספר יצירה ש"הרע מבחין טוב" כל' שע"י הרע שנמצא בעולם יצא הבחנת הטוב כי רואים את יתרון האור דוקא מתוך החושך) וכל זמן שלא רואה האדם את החושך ברור לפני עיניו יכול היצר הרע להטעותו ששם נמצא איזה מתקנות ואור עבורו אבל אחרי שיגיע לשם הרי הוא מבחין שזה שקר.

וכך היא המציאות הברורה וגלוי לעינים למי שיודע שכל הרשעים הם תמיד רק מחפשים ומחפשים את האושר והעונג של העולם הזה אבל לא מוצאים אותה אלא שנשארים תמיד רדופים אחריה בלי סוף אבל לא עולה בידם כלום והצמאון לזה עולה להם תמיד יותר ויותר ובהם הם נשארים עד שמתים ומובלים לקברם בלי השגת שום אושר מכל מה שרדפו אחריה כל ימי חיי הבלם, אבל אוי להם ולנפשם שאפילו בפתחה של גהנום אינם חוזרים בתשובה אלא עדיין מצטערים מהצמאון והרעבון שהם מרגישים לעונג הגשמי יחד עם כל היסורים המבהילים שהם מקבלים שם ואוי להם שרעה זו גמלו להם כל ימיהם בעולם הזה.

והנה מי שזוכה להבין את זה כשעדיין נמצא בעולם הזה אז אם עדיין נשמתו באפו הרי הוא תופס עצמו ובורח מהר לעיר מקלטו וכנזכר, אמנם מי שאין לו שום קשר לרוחניות אע"פ שכבר רואה את החושך עם כל זה אינו מסוגל לברוח משם כי לא יודע את המקום ואת המקלט לאיפה ללכת ועל כן בעל כרחו נשאר כבוש שם ורובץ תחת משא היצר הרע והסט"א.

ואם תשאל למה הניחו לו מן השמים לפול עד הסוף ולא עזרו לו כאשר עדיין היה מבקש את דבר ד', התשובה לזה היא כי ד' ית' "יראה ללבב" הוא יודע שהאדם הזה אינו מבקש בכל עומק לבו ונפשו באמת ולכן אם יעזור לו ויהיה לו כבר קצת

סיפוק ונחת רוח יתחיל לפול ולרדת מדרגת האמת וישאר פוסח על ב' הסעיפים והיינו שיהיה עובד לאלקים ולהיצר הרע ח"ו יחד והרי זה כמו שאמר משה רבינו לפרעה "כי ידעתי כי טרם תיראון מפני אלקים" וגו' ועל כן נותנים לו לפול והוא הולך ומתרעם ומתרץ לעצמו ולאחרים שירדתו הוא מפני שד' ית' לא ענה לו אבל שקר בפיו אלא שירד מפני שעדיין לא היה לבו שלם עם אלקיו ועדיין היה לו טינה ופסולת בלבו.

ולפי זה יש להבין זה פירוש הפסוק הנזכר שכל זמן שהיו בני ישראל בארץ ישראל עם הבית המקדש וכו' לא היו מתעוררים לעזוב את הרע אלא היו רדופים אחרי היצר הרע והיו פוסחים על ב' הסעיפים ולא היו מוכנים לוותר על רדיפת העולם הזה כי לא ראו עדיין את אפסיותו ולא ראו עדיין כי "רע ומר עזבך את ד"י" מה שאין כן עתה בגלות שהגיעו למצב ועבדתם שם אלקים אחרים עץ ואבן, ואע"פ שגם בארץ ישראל עבדו גם עבודה זרה אמנם עדיין היה להם האפשריות לפסוח על ב' הסעיפים כי היה להם גם את הבית המקדש ולכן לא היה להם שם האפשרות לראות את "האפס עצור ועזוב" ולכן לא יצא עדיין הברור לאן נוטה עומק לבם באמת וזה יצא לאור רק דוקא כאשר הגיעו למצוקה של פרשת דרכים ולא היה להם אלא ב' ברירות או לבחור בצד א' ובקצונו או בצד הב' ובקצונו ורק אז יצא הברור לאיפה הם משתייכים באמת ובעומק לבם.

וזה מה שממשיך הפסוק לומר ובקשתם משם את ד' וגו' שלכאורה היה מספיק שיאמר ובקשתם את ד' ומצאת לאיזה צורך הזכיר תיבת "משם", אמנם להאמור יובן היטב מאוד שהכונה לומר דייקא משם מתוך שהגענו למצב הזה שהוא הירידה הגדולה של ועבדתם שם עץ ואבן זה שיגרום להם להתעורר ולתפוס את עצמו ולומר לעצמם איפה אנחנו נמצאים, ודוקא על ידי כן האדם מגיע להכרה שהוא חייב לבחור לאיזה צד הוא רוצה להשתייך ולסלק עצמו לגמרי מצד השני ועל כן הרי הוא בורח לו לאישי הראשון ויעזוב את כל הצד השני ויתנתק ממנו לעולם ועד.

אמנם בכדי להגיע להבירור ובחירה הזאת אין צורך דוקא שהאדם ירד בעצמו לתוך החושך כנזכר אלא מספיק בזה שהוא רואה איך השני (שכבר ירד) נראה, ועל השני רואים יותר בקל כי אין לו הנגיעה שלא לראות את האמת מה שאין כן האדם לגבי עצמו יש לו תמיד נגיעה להצדיק את עצמו ואת מעשיו והנהגתו ועל כן איננו יכול לראות כשלון עצמו כל כך מהר רק אחרי שמגיע למצב כל כך גרוע ורע שכבר אי אפשר לו שלא לראות כשלוננו ואז ה"ה נכנע להאמת.

וכמו כן לגבי האופן הראשון שמגיעים להבירור ע"י כשלון הגשמי גם בזה מספיק כשאדם יראה ההתמוטטות אצל השני ומזה יתעורר שהגשמיות היא הרע והמות ועל ידי כן יחליט לבחור רק ברוחניות ולעזוב את הדביקות בגשמיות ואת הרדיפה אחריה²², וישמח בחלקו שנתן לו ד' ית' בלי השקעה בה ובלו למסור את נפשו הרוחני בעדה להשיגה כי סוף כל סוף לא ישאר בידו מאומה מכל החריצות בה אלא מה שניתן לו מן

השמים זה חלקו מכל עמלו וזה מה שישאר בידו ועל כן חבל לבזבז מזמנו היקר לרדוף אחריה ולהפסיד עבו"ז את רכישת הרוחניות בזמן ההוא.

ולפי מה שנתבאר כאן בכל האמור יש להבין היטב למה היום בזמנינו שאנו באחרית הימים וקרובים מאוד מאוד להגאולה השלימה לכך יוצא לאור כל הרע בשיאה מה שלכאורה לא היה מצב כזה מזמן בריאת העולם עד היום, ואע"פ שהיו דורות מאוד גרועים ורעים כמו דור המבול ודור הפלגה ודור אנוש, אמנם כל אלו היה בכל א' מהם עיקר רעתו בענין שלהם שזה היה בשיא הרעה ואע"פ שיתכן שהיו רעים גם בשאר הדברים אמנם שאר דברים הרעים לא היה עיקר ענינם ולא היה בשיא הרע רק ענין א' בכל דור מהם, מה שאין כן היום שיוצא לאור כל מיני סיגי הרעות שהיה פעם בעולם כולם חוזרים ונעורים היום, וכל א' מהרעות יוצא לכל העולם בשיא הרע שלה.

ולפי האמור מובן כי מכיון שעכשיו הוא סוף העולם ולפני התקון השלם על כן בהכרח שיצא הבירור הגדול והגמור וצריך להתברר הטוב מכל הרע ולהפריד ממנה וזה נעשה על ידי בני אדם שבעולם הזה שבזמן כזה שהרע משתולל כל כך ומתפשט בעולם, אזי אלו שמפחדים מאוד שלא יתדבק בהם הרע הרי הם בורחים מהרע בריחוק היותר אפשרי ולכן בעת כזאת ומפרקים מעצמם כל שמץ מהרע בכדי שלא יהיה סיבה לדבק בהם הרע כי מטבע הרע לדבק עצמו במקום שיש שמץ ממנו כי על ידי זה יש לו אחיזה להכנס שם.

וכמו במשל הגשמי כשישנה מחלה מדבקת, שאז מי שמפחד מהמחלה הרי הוא מרחיק מעצמו כל דבר שמץ של שייכות לאותה המחלה כדי שלא תדבק בו המחלה על ידי כן ומי שאינו מפחד כל כך מהמחלה אפילו אם ידבק בו הוא לא ישמור על עצמו כל כך.

כך הוא לענינינו שאלו שבעומק לבם שואפים רק להטוב לכן כשרואים את גודל הרע הרי הם מפרקים מעצמם כל שמץ רע והולכים לצד הקיצון שבטוב וכך הם מוגנים מהרע שלא יתדבק בהם, ואלו שבעומק לבם אוהבים את הרע אזי הם לא מוכנים לוותר על השמץ הרע שבהם ועל כן הם נשארים עם השמץ הרע ועל ידי כן ממילא מתדבק להם גודל הרע ששוטף את כל העולם (מכיון שלא עשו לעצמם הגנה כנזכר) ולאט לאט הם יורדים יותר ויותר ומתפרק מהם כל הטוב שבהם.

כי בזמן כזה שנעשה בירור בעולם הרי זה נעשה ממילא שהרע נדבק בהרע והטוב בהטוב ומתפרדים זה מזה, ואע"פ שיתכן שלא יהיה ניכר כלפי חוץ הירידה אלא ימשיכו בכל התנהגותם כמקדם אבל בעומק הלב נעשה הריקנות הזאת ואז כל מה שהם עושים נשאר בבחינת מצות אנשים מלומדה ובלו חמימות דקדושה כמו מנהג אבותיהם בידיהם אבל חסר בה נשמה שהיא העיקר וכמו שאמרו חז"ל הקב"ה לבא בעי שזה העיקר מכל עבודתינו, וכך על ידי זה נעשה הבירור בכל העולם שכל חלק מתדבק בחלקו וזה מה שכתוב בסוף דניאל ש"הרשעים יתנערו מן

ומייצב אותם, אמנם גם נתן להם את הערבות כדי שמי שלא ירצה להגיע בעצמו להתוכחה ח"ו יוכל לחשוך את זה מעצמו ע"י שיראה מה שקורה אצל השני וימחה נגד הרע שרואה בו וזה ישפיע עליו שעל ידי כן ישמור עצמו מכל שורש פורה ראש וגו'.

בלבו שישמור על עצמו אפילו משמץ של ירידה ושל דביקות בגשמיות וכדו' וזה נקרא שורש פורה ראש ולענה. ולפי זה יש לפרש הטעם שאחרי התוכחה כאן בפרשתינו הזהירים משה רבינו (בפ' נצבים) על ברית הערבות ועל ענין שורש פורה ראש ולענה, וכפי מה שפירש רש"י שהוריקו פניהם מפחד של התוכחה ולכן הרגיע אותם בזה שהסביר להם שזה מקיים

²² ועוד יש להוסיף בענין זה הנ"ל שבזה שרואה אצל אחרים מספיק לו שבינו את הגרעון שבה ועל ידי זה יתרחק וירחק עצמו לגמרי מזה, שבענין זה יש לראות עוד ראייה חשובה שיתבונן בתחלת ירדתם איך השתלשלה הירידה מתחלתה שהיתה לפי ערך רק דבר קטן ובירידה קטנה ומזה יצא לאט לאט פורה ראש ולענה, והכרת דבר זה יגרום לאדם להחליט

הארץ" כלומר שיתנער מהם כל הנצוצות הקדושה שהיו עדיין מעורבים בהם.

וכמו כן לעומת זה יתנער מן הצדיקים כלומר מאלו שבלבם הם רוצים להיות צדיקים ובחורים רק בזה מהם יתנער כל חלק הרע שהיה עדיין מעורב בלבם כנגד רצונם אלא שלא הצליחו עדיין לזכך את חומרם כל כך שיהיו נקיים מכל זה ועכשיו בסוף הבירור יצא לאור צדקתם וסינונם לקראת הגאולה השלימה, וזה יגמר אצלם ברגע של הגאולה השלימה כי זאת היא מציאות הגאולה שיוצאים כל הנצוצות הקדושה לאור עולם והשאר יפול כמוץ הנופל מן הסולת הנקיה אחרי הסינון, וזה הוא מלאכה האחרונה כמו שכך הוא במלאכת החיטה שהבירור מכל המוץ והפסולת הוא המלאכה האחרונה שבשדה לפני הלישה והאפיה.

וזה מה שמתחולל בעת הבירור שמתברר ומתפרד ויוצא מהרע כל הנצוצות הקדושה שנשארו עדיין מעורב בהם מכל הדורות שעדיין לא נתברר על ידם ולכן כל הרשעות של כל אלו שבלבם הם קרובים לרשעות יוצא עתה לגילוי ביתר שאת מכיון שיוצא מהם כל נצוצות הקדושה שהיו מעורבים בהם לכן הם מתפנים מכל הטוב ונופלים לגמרי לצד הרע¹⁷.

והנה מי שלא מזכך עצמו בכח עצמו ולא מנקה עצמו מספיק מהרע אזי בשעה הזו שהיא הזמן שמתחולל הבירור האחרון המוחלט שהוא סוף חתימת הבירור (ומי שלא יזכה גם רגע אחרון זה ישאר ח"ו מקופח) מביאים אותו (כלומר מי שעדיין לא עשה עבודתו בזה) לכל מיני דברים כאלו שהם לא נעימים כגון אופן הראשון הנ"ל דהיינו שמעניקים

לו רכוש גדול גשמי ואח"כ מנתקין אותו ממנה כנ"ל שמפסידו וכדו', או אופן השני הנ"ל שהוא יורד ח"ו ברוחניות עד שמגיע למצב שכבר בעצמו לא רצה ואז יש לו הבחירה לאיזה צד שהוא בוחר לו ואם יזכה הרי הוא מתנתק לגמרי מכל הגשמיות ומדבק עצמו ואת כל כולו אך ורק לעבודת ד' ית' בזה הרי עושה ניתוק גדול והפרדה ומוציא בפעם א' את כל שמץ רע הגשמי והיצר הרע והוא יוצא נקי וטהור מהם¹⁸.

ועל כל פנים זה ענין הבירור הגמור שנעשה היום שכל א' צריך לפרק מעצמו כל שמץ מהרע שעדיין נשאר בו וזה חייב להיות לפני הגאולה השלימה ובזה תלוי הגאולה השלימה כי זה ענין הגאולה השלימה שיגאלו כל הניצוצות הק' שנמצאים עדיין בשבייה אצל הסט"א, וכמו שהיה בזמן יציאת מצרים שכתוב יצאו כל צבאות ד' מארץ מצרים והכוונה כל הנצוצות הקדושה שהם נקראים צבאות ד' ועל זה כתוב "וינצלו בני ישראל את מצרים" שהוציאו אתם יחד כל הנצוצות הקדושה¹⁹.

אמנם אז ביציאת מצרים לא נגמר התיקון ולא נתברר ולא נפרד עדיין כל הרע מתוך הטוב כי יצאו לפני הזמן ועל כן נהיה עוד גלות אחר כך, אמנם היום צריך להיות תקון השלם ולכן אי אפשר להיות הגאולה השלימה עד שכל הרע יתפרק מן הטוב ולכן כל מי שאינו מוכן להיות בצד שכולו טוב בשיא הדרגה אי אפשר לו להיות מן הנגאלים.

ואע"פ שאין צריך להגיע כל אחד ואחד בפועל להיות כמו צדיק גמור לפני הגאולה אלא צריך שיהיה לו כן בלבו עם התשוקה והקבלה לכן, ואז

גאולה תהיה לו ובשעת הגאולה יקבל כל התקון שחסר לו וזה עצמו הגאולה שיגאל מהקליפה הרע ועבודה זו תהיה נעשית ע"י משיח צדקינו, אבל זה יהיה נעשה רק לאלו המחכים לזה כמו שכתוב (בסוף דניאל) "אשרי המחכה ויגיע" שצריך להגיע להכרה זו למאוס ברע וגם צריך להיות מוכן לוותר על כל שמץ גשמיות ועולם הזה וכנ"ל.

היוצא מכל האמור שסוף ותכלית הגלות האחרון הוא להוציא לאור את הרע והחושך הגמור ועל ידי זה יראה כל א' מה הוא בוחר לעצמו וכל א' יוכל להראות באצבע ולומר בזה אני רוצה ובזה אני בוחר, וזה הוא הסוף כלומר אחרי בירור זה תתבטל הבחירה וכמו דאיתא שלא יתקבלו בעלי תשובה אחרי הגאולה השלימה.

וכן מטרת כל הגלות והצרות היא כדי שעל ידי זה נחזור בתשובה שלימה ונחזור לאבינו שבשמים ויתקיים הברית אשר כרת ד' ית' עם אבותינו הק' אברהם יצחק ויעקב ואתנו בהר חורב הר סיני, ובזה נתבאר היטב בס"ד למה נקרא התוכחה ברית כי זה באמת מה שמשלים את הברית של הר חורב בינינו לבין אבינו שבשמים ולזה אנו מצפים ומחכים כל הימים, ואשרי מי שיחזיק מעמד בזה ויוצא דינו לאור לבחור בחיים ולהשאר בין אלה שכתוב עליהם "על הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר לו כל הכתוב לחיים בירושלים" בעגלא ובזמ"ק בב"א.

אוצר הזמנים

עבודת חודש אלול

מן האדם וכמו כן לפי חזק וגודל השמחה שבה יחזיק מעמד לזמן יותר ארוך²⁰ וגם כל מה שמקבל על עצמו מכאן ולהבא יהיה בשמחה ואז יוכל להיות בטוח שיתקיים אצלול²¹ וזה עוד יותר נחוץ מבפעם הראשונה כי מאחר שכבר נכשל בחטא הרי מטבע הדברים שבקל יחזור ויפול להרגלו ולסורו ח"ו כי הרי עבירה גוררת עבירה.

וזה א' מהסיבות שרוב אנשים לא עומדים בקבלת תשובתם בימי התשובה, כי על פי רוב איננה נעשית בשמחה אלא במתח נפשי, ועוד יותר מזה שמכיון שנעשית במתח אין קבלה

גם כן מצות עשה ואנו זקוקים בה לב' הסגולות הנזכרות א) להרחיק על ידי כן את היצר הרע מאתנו שזה ג"כ מטרת התשובה, ב) שכל מה שמקבל על עצמו יהיה לה קיום וימשיך תמיד לקיימה בשמחה, ולכן צריך האדם לעשות את התשובה בשמחה עצומה וכפי גודל השמחה שיכניס בה יהיה כח הקיום שלה יותר לעמוד נגד כל המניעות היותר גדולות כי היצר הרע מפחד מאד מזה ולכן הרי הוא ממציא כל מיני דברים תמיד לבטל מאתנו את השמחה של מצוה מפני שהוא יודע שזה סם המות עבורו שמגרשו

עצה שיהיה קיום להתשובה והקבלות

(והוא המשך מאוצר הפרשה ממואמר "תחת אשר לא עבדת את ד' אלקיך בשמחה" וגו')

ומהאמור (שע"י קבלת מצוה בשמחה יהיה להמצוה קיום אצלו לתמיד, וששמחה של מצוה מרחיק את היצר הרע) יש ללמוד גם כן יסוד חשוב לענין תשובה שחוץ ממה שצריכים לעשותה גם כן בשמחה של מצוה שהרי חייבים לעשותה בשמחה והיא נכללת גם במה שנלמד מפסוק תחת אשר לא עבדת את ד' אלקיך בשמחה וגו' חוץ מזה יש עוד טעם נוסף להכניס בה שמחה עצומה כי הרי היא

אין לו שום הנאה מהעולם הזה ועל כן במקום הצטער בחנם על מצבו ולהתאכזב מכל זה, אדרבה יהפוך את כל זה לעליה לדרגת צדיקים גזורים שלא רצו להנות כלום מהעולם הזה ולא מודיעים לו את זה אלא בצורה זו כדי שיגיע לזה מצד ביהרתו בעצמו ואם היו מודיעים לו ע"י גילוי מפורש ששמים היו הנסיון והבחירה שלו והיה זה מוריד מערך הדבר ומהשכר שיקבל על זה.

¹⁷ וכבר הובא מה שכתוב בספר יצירה "רע מבחין טוב" וכלומר שעל ידי שהאדם מגיע להכרת הטוב ע"י הסתכלותו ברע ובזה הרי הוא מנתק מרחק את עצמו מהרע (בכלל או על כל פנים ביותר מעד עכשיו) על ידי כן כמו שהוא מרחיק ומפריד ממה עצמו (ע"י הכרה זו) מהרע כמו כן הרי הוא מרחיק ומפריד ממה את ניצוץ הטוב המעורב תוכה והוא מתדבקת באדם זה ויוצאת ונפרדת אתו עמו יחד.

¹⁸ ויש לדעת שאפילו לאנשים שהם בדרגה מעולה של בני עליה גם כן נשלח היום מצבים כאלו ששקורה להם כל מיני ירדות מדרגתם או ברוחניות או בגשמיות וזה גם לאותה המטרה הנזכרת כדי שיעלו את עצמו לדרגה יותר גדולה וגבוהה כי הם מסוגלים לזה לכן מבוקש מהם שייגיעו לזה והיינו שיתנתקו מכל הנאות העולם הזה לגמרי לגמרי יותר מאישים הרגילים, והיינו שלא נותנים שיהיה להם נחת מצאצאיהם וכדו', ולפעמים אפילו נחית רוחני נמנע מזה, וכל זה הוא לרמוז שהם מסוגלים להיות בדרגה של כולו להם שמים בלי הנאה עצמית כלל (אפילו הנאה רוחנית) וזה תלוי בדרגת נשמת האדם למה שהיא מסוגלת להגיע, וזה מה שמבוקש מכל אדם שיגיע לדרגה שהוא מסוגל להגיע הקטן לפי קטנו והגדול לפי גדלו נמצא הרי זה באמת זכות וטובה האדם, אמנם האדם לפעמים אינו מרגיש בעצמו את הדרגה הגדולה שהוא מסוגל להגיע אליה על כן מעוררים אותו בצורה כזאת שייבין שבין כך

אין לו שום הנאה מהעולם הזה ועל כן במקום הצטער בחנם על מצבו ולהתאכזב מכל זה, אדרבה יהפוך את כל זה לעליה לדרגת צדיקים גזורים שלא רצו להנות כלום מהעולם הזה ולא מודיעים לו את זה אלא בצורה זו כדי שיגיע לזה מצד ביהרתו בעצמו ואם היו מודיעים לו ע"י גילוי מפורש ששמים היו הנסיון והבחירה שלו והיה זה מוריד מערך הדבר ומהשכר שיקבל על זה.

¹⁹ ומזה הטעם נצטוו בני ישראל לשאול מהמצריים כלים וגדים כי בהם הם עדיין נצוצות הקדושה שהיו צריכים להוציא אותם וזהו הרכוש גדול שהבטיח ד' ית' לאברהם אבינו ע"ה ואם היה כבר נגמר כל הד' מאות שנה והיה נגמר כל הזיכרון בשלימות היה כל הרכוש הזה עובר ממילא לבני ישראל או שהמצריים היו נותנים להם בעצמם במתנה (לא בהשאלה לבד) או באיזה דרך שהוא היה מגיע לבני ישראל אמנם מכיון שלא גמרו בני ישראל את התיקון ויצאו לפני הזמן כי לא יכלו להתמחה כי היו ח"ו נופלים לגמרי במבואר, לכן לא הוגע אליהם הרכוש הזה עדיין ועל כן היה העצה רק לקחת אותם בהשאלה ואח"כ שנסבעו כל המצריים זכו בהם מדין מציל מזוטו של ים וכדו'.

²⁰ ומזה הטעם נצטוו בני ישראל לשאול מהמצריים כלים וגדים כי בהם הם עדיין נצוצות הקדושה שהיו צריכים להוציא אותם וזהו הרכוש גדול שהבטיח ד' ית' לאברהם אבינו ע"ה ואם היה כבר נגמר כל הד' מאות שנה והיה נגמר כל הזיכרון בשלימות היה כל הרכוש הזה עובר ממילא לבני ישראל או שהמצריים היו נותנים להם בעצמם במתנה (לא בהשאלה לבד) או באיזה דרך שהוא היה מגיע לבני ישראל אמנם מכיון שלא גמרו בני ישראל את התיקון ויצאו לפני הזמן כי לא יכלו להתמחה כי היו ח"ו נופלים לגמרי במבואר, לכן לא הוגע אליהם הרכוש הזה עדיין ועל כן היה העצה רק לקחת אותם בהשאלה ואח"כ שנסבעו כל המצריים זכו בהם מדין מציל מזוטו של ים וכדו'.

²¹ ושמחה זו הנזכרת צריכה להיות לא רק על עצם התשובה אלא גם על כל סייג.

²² ויש להבין שלא מספיק שיכוון במחשבה בעלמא שהנני מקבל בשמחה אלא צריך להיות השמחה חודרת עד לעומק לבו והיינו שהשמחה צריכה להיות נובעת מתוך לבו באמת ושירגיש את שמחה במוחש ועל כן יש להבין שאין לו כ"כ פשוט וקל וע"כ צריך האדם להתכונן לזה ע"י שיחשוב תמיד הרבה על השכר והאושר שיקבל ע"י שמירת כל מצוה ומצוה ואחרי שיחידר את זה ללבו זמן ממושך בריציפות הרי זה יכנס ללבו ואחרי זה יוכל לקבל את כל מה שיקבל על עצמו עבור תשובתו בשמחה, וצריכים תמיד לחדש את הענין במחשבתו.

אמנם בני ישראל פחדו לקחת מזה מכיון שהיה בהם תעורבות של רע וטוב וזה עלול להזיק להם וכמו שקרה באמת שהכסף וזהב הזה השפיע עליהם לעשות העגל (וכנזכר שזה הפירוש במה שאמר משה רבינו ע"ה "ודי זהב") אמנם בכל זאת היו חייבים לקחת

זאת בלב שלם כי מטבע הדבר היא שכעס ומתח סוגר את הלב, וכמו כן הוא הדבר בהפיכו ששמחה פותח את הלב, ולכן כשהקבלה נעשית בשמחה אז מה שמקבל תהיה חודרת בתוך עומק הלב, ועוד שיוכל להתקיים בס"ד.

והנה אע"פ שבודאי כל אחד שמח אחרי שקבל עליו תשובה אבל זה לא מספיק שישמח עם זה ששב בתשובה כנזכר אלא צריך שתהיה גם הקבלה על להבא בשמחה שלא לחטוא עוד, ועוד יותר שגם על כל דבר ודבר ועל כל פרט וסייג שהוא מקבל על עצמו לעשות או להתגבר על יצרו שלא לעשות (אפילו אם יהיה קשה לו) כל פרט ופרט בזה צריך שיקבלנה בשמחה עצומה וכמו כן גם בעת קיום הסייגים יש לשמוח כי מכיון שזה חלק מהתשובה הרי זה גם יחשב למצוה מדאורייתא, וחוץ מזה הרי הרי זה על כל פנים בודאי מצוה מדבריהם שהרי אמרו חז"ל ועשו סייג לתורה.

ועוד יש לומר שאפילו אם היה דבר של רשות גם כן נאמר בה הכלל הנ"ל שכשנעשית בשמחה הרי זה סגולה שיהיה לה קיום והמקור לזה הוא ממה שפירש בספה"ק מאור עינים במה שאמרו חז"ל (ביצה ט"ו:): הרוצה שיתקיימו נכסיו יטע בהן אדר, (וע"ש בפרש"י ועוד), ופירש גמ' זו בזה האופן שכונו חז"ל לרמז בזה לחודש "אדר" שבו מרבים בשמחה וכונתם לומר לגבי עצה בעבודת ד' ית' שהרוצה שיתקיימו נכסיו הרוחניים דהיינו בעבודת ד' ית', יראה להכניס בהם שמחה ועל ידי כן יבטיח לעצמו שיהיה לה קיום בס"ד, לכן צריך להתאמץ למצוא דרך להכניס בלבו שמחה על כל מצוה ועל כל הנזכר.

והנה זה הוא היפוך מהטבע שרגילים כי בדרך כלל התשובה היא בצורה של התעוררות יראת העונש עד שנכנס בלבו פחד לחטוא עוד ובה הפחד הרי הוא מקבל על עצמו שלא לשוב לכסלה עוד, ואע"פ שזה באמת טוב ומוכרח להיות להאדם האימה ופחד מלהכשל בחטא ח"ו, אבל הרי זה סוף כל סוף הרי זה נותן לאדם הרגשה של לחץ ועול קשה שמקבל על עצמו בליט ברירה כי אינו רוצה להיות נענש בגהנום, אמנם מטבע חומרו ולבו של האדם הוא שפחד מלחץ והכרח אינו מחזיק הרבה זמן בלבו אלא הרי זה לאט לאט מתקרר ולכן לא יוכל הרגשה זו להחזיק זמן הרבה ולכן אחרי שעובר יום הכפורים פג הפחד הזה מלב האדם, ועל כן העצה היא כמבואר כאן שיוסיף להיראה והפחד גם שמחה בהדבר הזה ואז יוכל להחזיק מעמד בס"ד, והעצה לזה לאדם בינוני¹ (שעדיין עושה הכל ע"ל מנת לקבל פרס ובמכל שכן למי שהיה רגיל בחטא והיה כבר בירידה גדולה שהיה שמח עם החטא ח"ו העצה) היא שיחשוב על הריחוק והשכר שירויח ע"י קיומה, וכדאי' באבות (ב, א), הוי מחשב הפסד מצוה (ונכלל במלת הפסד גם הטיחה והקושי לקיימה) כנגד שכרה שיגיע לו מזה² ועל ידי זה יכנס בקל שמחה גדולה בלבו בס"ד.

והנה לפי מה שנתבאר עד עתה שהשורש של כל החטאים שהאדם נכשל בהם הוא מכח חוסר השמחה בקיום המצות, יוצא לנו דבר חשוב בנוגע לענין התשובה בעשרת ימי תשובה וימים נוראים, כי הנה כתוב "נחפשה דרכינו ונחקורה" ונשובה אל ד', ויש להבין מה הוא הענין שצריכים לחפש ולחקור הלא לכאורה העבירות שהאדם

עושה הם לכאורה דברים גלויים המבוארים בתורה הק' ובש"ע ובספרי מוסר, וא"כ לכאורה צריכים רק לשבת ולעשות חשבון נפש לעצמו כל מה שחטא ונכשל במשך השנה ולהתבונן בהעונש שמחכה לו עבור זה ולהתחרט ולהתמרמר ולבכות עליהם ולקבל על עצמו לשנות דרכו מכאן ולהבא ולשמור על כל מעשה ודבור ומחשבה וא"כ מהו ענין החיפוש והחקירה שצריכים לחקור בזה.

אמנם יש להבין שהכונה לחקור מהו השורש שהביא אותו לידי העבירה כי לכל חטא יש סיבה קדומה שמקרב את האדם ומביאו לידי זה, וכל זמן שלא שב האדם גם על הסיבה שהביאתו לידי חטא אין תשובתו שלמה עדיין כי אינו מובטח עדיין שלא ישוב לכסלה והרי זה דומה לאילן שעוקרין אותו מפני שמפריע שכל זמן שלא עוקרים גם את השורש הרי יחזור ויצמח שם אילן חדש ולכן כדי להיות בטוח שנפטרו מן האילן צריכים לעקור גם את השורשים, וכמו כן הוא בענינינו שכל זמן שלא נעקר גם השורש לא נשלם תשובתו ועל כן על האדם למצוא תמיד את השורש בכל חטא ועון בכדי למנוע את המכשול מכאן ולהבא ורק בזה נשלם תשובתו.

ומעתה מאחר שנתבאר שישנה סיבה אחת כללית שזה הדבר והסיבה הראשונה שמסיר מהאדם ההגנה והשמירה מהיצר הרע והחטא והוא ענין חוסר השמחה של מצוה כנ"ל, ולפי זה יוצא לנו דבר חשוב שיש לנו לשים לב לזה (שחוץ ממה שעל כל אחד לחקור עד שיתברר מה הסיבה הפרטית אצלו שמביאו לידי עבירה) יש לו קודם כל להקדים לשוב בתשובה על הסיבה הכללית על חוסר שמחה של מצוה על שעשה המצות בלי הרגשת שמחה כמו שראוי וחיביבים לעשות ועל האדם לפשפש במעשיו לבדוק היטב אם עושה כל מצותיו בשמחה וכנ"ל שיבדוק כמה הרי הוא שמח בשעה שמניח טלית ותפילין וכן כשמברך עליהם לפני הנחתן וכמו כן בכל ברכה וברכה שמברך לפחות ק' ברכות ביום כמבואר בש"ע, וכדו' בכל מצותיו ובלימוד תורתו ובתפלתו ולא די במה שהאדם שמח בלמודו מפני שמרגיש בו טעם ומצליח בו אלא הכוונה לשמוח על שמקיים בזה מצות ד' ית', וכמו כן בכל דבר ודבר.

והנה התשובה בדבר זה יהיה הרבה יותר קל להאדם לעשותו ממה שעל שאר עבירות כי אין זה דומה לשאר הדברים שהאדם צריך לכוף את יצרו ולכבוש רצונו ומשיכתו ותאותו שהיצר הרע מתגבר עליו ומכביד על הדבר וזה קשה מאוד לחומר האדם לעמוד בהם כי נפשו החומרית מחמדת את דברי היצר הרע, וצריך ללחום בחירוף נפשו נגד טבעו חומרו ויצרו מה שאין כן בדבר זה של שמחה של מצוה שהיא רק ענין של שימת לב ולהקדיש כמה רגעים על דבר זה אבל אין בזה כבישת החומר והטבע כי הרי בין כך הרי הוא עושה את המצוה אלא שצריך להוסיף אליה שמחה והרי זה דבר שגם הגוף והחומר נהנה מזה ומקבלו באהבה ולכן הרי תשובה זו היא דבר היותר קל לעשותה משאר כל התשובות.

ועל כן מי שלפי מצבו קשה לו לקחת את עצמו לידים לבצע את התשובה שעליו לעשות כי כאשר מתבונן בחשבון נפשו הרי זה נופל עליו כמשא כבד ועל ידי כן נופל ליאוש או על כל פנים הרי

זה משפיע עליו כבידו גדולה עד שעל ידי כן אינו יכול את מחשבתו הטובה לפועל, ועל כן יש לו לתת עצה לנפשו בדרך זה שיתחיל תשובתו בדבר קל והוא ענין זה הנזכר, וגם יהיה קל לקבל על עצמו את זה אלהבא בשמחה, ועל ידי כן יהיה לקבלה זו קיום כמו שנזכר לעיל מחז"ל שכל דבר שמקבלים בשמחה יש לו קיום לתמיד, ומאחר שיצליח האדם בתשובה זו כבר יהיה לו בידו הסגולה של מצוה גוררת מצוה, ועוד כי לפי הטבע כשאדם מצליח בהתחלת איזה דבר הרי זה נותן לו אומץ להמשיך ואפילו מה שהיה קשה לו לעשות נעשה לו קל, ולכן בזה יהיה לו סיוע גדול להמשיך בתשובתו על כל שאר הדברים, בס"ד, וגם יהיה קיום לכל תשובתו מכיון שתקן את השורש וכנ"ל.

איך לעשות חשבון הנפש קרוב אליך הדבר מאד

הנה הרבה אנשים שכאשר מתחילים לחשוב חשבון נפשם תיכף ומיד היצר הרע מראה להם בפעם א' את תמונת מצבם בצורה מאיימת מאוד בבחינת מה שכתוב (דברים ז' י"ז) "כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם שהיצר הרע אומר לו מאיפה תתחיל לשוב בתשובה מאיזה עבירה תתחיל התשובה הלא העבירות שלך הם המונים המונים בכל צעד ושעל ואיפה שתפנה הנהגתך הוא לא מתוקן וא"כ מאיפה מאיזה פינה תתחיל לתקן מעשיך והנהגתך.

והרי זה דומה למי שנכנס לביתו ורואה כל ביתו מהופך ומבולבל שכל הדברים או הספרים שלו מונחים שלא במקומם וכשהם מונחים כך צבורים א' על גבי השני בבלבול גדול ואינו יודע איך ומאיפה להתחיל לעשות בהם סדר וינוח זה נופל עליו כמו יאוש וכבידות גדולה מלקחת עצמו לידים לסדר אותם א' לא' וכל יום אומר אולי מחר אוכל לקחת את עצמו לזה ומתחיל לדחות את זה מיום ליום, ועל ידי כן נעשה הענין מונח מ' יודע עד מת'.

וכמו כן הוא הדבר לענינינו לענין התשובה כנזכר, ועוד יותר קשה להאדם ויותר מתיאש בימים נוראים שהזמן מוגבל ואם לא עכשיו אימתי כי צריך להיות הענין נעשה דוקא עתה בזמן שהוא העת רצון והזמן מסוגל לתשובה ועל ידי כן האדם נעשה מבולבל ואינו מוצא מקומו איך לסדר הדברים א' לא' ועל ידי כן אינו מוצא עוז ואומץ בנפשו להתחיל תשובתו ונעשה מיואש מתשובתו ותקותו ועל כן יש לנו לתפוס איזה כלל בזה איך לשית עצה בנפשו בענין זה ואיזה דבר יקדים ומאיפה יתחיל.

והעצה היא לחפש ולמצוא איזה דבר שיהיה קל לו בזה לעשות תשובה וזה הדבר יקדים לכל שאר הדברים שצריך לשוב עליהם ולתקנם.

ויש לנו לראות רמז מן התורה מפרשתינו (שקוראים תמיד בימי ר"ה) לרעיון זה לחפש דבר שיהיה קל עבור האדם והרמז הוא ממה שכתוב (ל' א') "כי המצוה הזאת לא נפלאה היא ממך ולא רחוקה היא כי קרוב אליך הדבר מאוד... ובלבבך לעשותו", ועי' מה שפירש הרמב"ן שם (דלא כפירוש רש"י) שהמצוה הזאת קאי על מצות התשובה שנזכר לפני זה בפרשה, והנה לפי פירוש הרמב"ן

נותן הדבר בידו של כאו"א שיעשה חשבון א"כ מי שיהיה נדמה לו שהפסד אצלו יותר גדול מהריח האם יהיה פטור, אלא בע"כ כמו שאמרנו שאין החשבון כדי לדון עפ"י אם לעשותה אם לא אלא כדי להכניס שמחה בלבו לעשותה בשמחה.

וכדו' אלא עושה לשם פעולן ישר לשם המצוה עצמה) אזי הרי זה בטבעה מביאה שמחה בלב. ² ובזה מותרץ למה המשנה מיעצת לעשות חשבון, הלא מצוה שצוה ד' ית' צריך לקיימה אפי' אם יפסיד, ועוד שהמשנה

¹ אבל מי שכבר הגיע למדרגה שעושה לשמה שלא ע"מ לקבל פרס אין צריך עצה ככלל כי עצם עשיית וקיום המצוה משמחתו בלי שום חשבונות כמש"כ פקודי ד' ישרים משמחי לב (ויש לפרש תיבת "ישרים" כשעושה ישר בלי שום חשבונות צדדית כגון עבור השכר

שזה קאי רק על מצות תשובה ולא על שאר כל מצות התורה יש להבין למה במצות התשובה דוקא מדגישה לנו התורה הק' שהיא קלה מאוד, אלא י"ל שהתורה רצתה ללמדנו בזה שבמצות התשובה מבוקש מאתנו דוקא למצוא הדרך שיהיה קל מאוד^מ בלבבנו לעשותו, והפירוש שנמצא דרך שיהיה קל לעורר את הלב כי הרי זאת היא עיקר צורת התשובה שתהיה נעשית בהתעוררות בחרטה והתמרמרות כראוי (כמבואר באריכות בשערי תשובה לרבינו יונה).

יש להוסיף בענין זה עוד טעם למה יש להתחיל עם עבירה כזאת שאינו רגיל בה כי לפי טבע האדם הרי כל עבירה שנעשית בתמידות לבסוף נעשית אצלו כטבע כמו שאמרו חז"ל (... "עבר (אדם עבירה) ושנה (כלו) עשאו פעם ב' וכו') נעשה לו כהיתר", דהיינו שנעשה לו הרגשתו לזה כמו דבר היתר שלאט לאט אינו מרגיש בה כלל שהיא עבירה, ואע"פ שיודע במחו ושכלו שזה עבירה

ושיענש על זה בחומרא גדולה עם כל זה אין לבו מתרגש מזה ועל ידי זה קל לו לעשותה ולהכשל בזה תמיד ולא יתעורר אפילו לשוב על זה.

וכמו שיש לראות בחוש בהרבה דברים כגון מי שרגיל ח"ו לדבר בבית הכנסת בשעה שאומרים קדיש ובשעת חזרת הש"ץ, או שאינו נזהר לענות אמן בכונה על כל ברכה שעונה, או שאינו עונה כלל, וכמו כן מי שרגיל לברך בלי כוונה, כל אלו הדברים הם עבירות חמורות מאוד ועונשם חמור מאוד כמבואר בש"ע ובספרי מוסר כמה וכמה עונשים נוראים על כל אמן שלא ידע על איזה ברכה עונה או שלא כוון על ענין הברכה שכל זה נקרא אמן יתומה, וכמו כן המדבר בבית הכנסת דברים הללו הם מרפסין אגרא ולפעמים כל צרותיו של האדם באים רק בגלל דברים הללו, וכל מה שמתפלל על צרותיו אינו עוזר לו ואין תפלתו מתקבלת בשמים רק מפני זה, אמנם האדם הרגיל בהם אינו שם לב ואינו מרגיש כלל

שהוא עברין ואחרי ישנם אנשים כאלה שמתוך גודל הרגלם בכך נעשה זה כל כך קל בעיניהם עד שאפילו יעוררו אותם על זה לא יתפעל ולא יתרגש כלל והוא כבר נעשה בזה בבחינת אל תוכח לץ וגו'.

אמנם על העבירות הגדולות כגון אם קרה לו פעם שהתגבר עליו יצרו באיזו תאוה או מאכל איסור וכדו' מזה הרי הוא כן נרתע ומרגיש שזה היה עבירה ועל זה יותר קל לו לעורר את לבו (ואע"פ שיתכן ששאר עבירותיו הנ"ל אינם פחות חמורים מזה) ועל כן עצה היעוצה לו להתחיל תשובתו על אלה הדברים שקל לו להתעורר עליהם^מ ואח"כ בזכות מצוה גוררת מצוה יפתחו עיניו ולבו ויתחיל לראות ולהרגיש רבוי עונותיו כהרים וגבעות אשר לפני זה לא עלו בלבו ולא חלם עליהם ולא היה יכול לתאר לעצמו שיש לו כל כך הרבה עונות לשוב עליהם, ובדרך זה יוכל להיות שיזכה לאט לאט להגיע לתשובה שלימה בס"ד^מ.

אוצר החינוך

מתוך ספר אוצר החינוך - חלק א'

פרק ז': דרך הלימוד הנכון

אות י' - לימוד בעיון וחידושי תורה

וכללא נקוט בידך כמו שכבר נתבאר כמה פעמים בס"ד שכל מה שאנו משתמשים בהגיונינו בלימודינו היא כדי לנסות לקרב להשוות דעתינו והגיונינו לדעת והגיון התורה הק' אבל לא לכונה הפכיות דהיינו לקרב את התורה להגיונינו ח"ו כי מי שלומד כך הרי זה מקליפת עמלק שהוא הדעת דקליפה ר"ל,

והסימן להכיר ולהבחין אם הלימוד הוא בדרך הנכון הוא ע"י שיראה אם ע"י לימודו הרי הוא מתקרב ומתלהב יותר לכל דבר שבקדושה בעבודת ד' ית' להרי זה סימן שיש לו שייכות לתורה הק' ולדעתה מה שאין כן מי שאינו מתחמם מתוך לימודו לדברים שבקדושה הרי זה סימן שלא נעשה בלבו שום קשר לדבה"ק ולא השיג אמתתה ויותר מזה אפשר לראות שמי שלא לומד בדרך הנכון לא די שלא מתלהב יותר ע"י לימודו אלא אדרבה כל מה שיודע יותר ונעשה יותר למדן הרי הוא (דוקא על ידי לימוד) מתרחק יותר ומתקרר יותר מהתלהבות דקדו' לכל דבר שבקדושה, וזה כפי מה שאמרו חז"ל (יומא ע"ב): זכה נעשית לו (התורה) סם החיים לא זכה נעשית לו סם המות.

ועתה יש להוסיף עוד נקודה חשובה מה שיש לדעת שעלינו לשמור על דעתינו ומוחנו ולבנו שלא לערב בלימודינו ובכל ענין רוחני ובעבודת ד' ית' שום השפעה הגיונית מבעלי הגיון שאינו כולו בן תורה כי אם אין כל השגת האדם ובינתו רק מהתורה הק' ודעת חז"ל אינו יכול לקלוט ולהבין את התורה לאמתה מכיון שמעורב בו כח אחר של הגיון האנושי וכדו', ואפילו אם יהיה רוב

מוקדמת בגישת חז"ל ודעת התורה בענין זה וסוגיא זו הרי מוחו ישיכל ע"פ הנחתם וסברתם ודעתם הקדושה, ואז יכול להיות שיזכה לקלוע ע"פ האמת ודעת התורה הק', כי כבר נעשה דעתו על כל פנים בענין זה או בסוגיא זו דעת תורה וכל זה בתנאי שיבטל עצמו ודעתו והגיונו לדעת וגישת חז"ל שיראה בענין וסוגיא זו.

וזה דוקא כאשר האדם נגש מתחלה ללמוד הסוגיא בצורה כזאת שהיא רוצה לראות ולקלוט את גישת חז"ל להענין והוא רוצה ומוכן לבטל דעתו אליה במלואה ולא שרוצה לדחוק את דעתו והגיונו לתוך הענין והסוגיא, אבל מי שאצלו האני ובפסי תופס את המקום הראשון אינו מסוגל בכלל לקלוט את דעת חז"ל ותורתם ולכן אפילו אם יהיה נדמה לו שאכן קלט את דעתם והשכלתם בהסוגיא לא יהיה כך באמת מכיון שמתחת הכרת בעומק לבו אין זה רצונו באמת.

וכלל זה חשוב מאוד לדעת ואשר על כן על האדם להרגיל ולהכין עצמו תמיד להיות כלי מוכן לקבל במוחו ולבו את דעת חז"ל בכל לימוד שלומד ולהיות מוכן לבטל דעתו לגמרי, אליהם כאמור, ולידע ולהאמין כי רק דעתם והשכלתם והבנתם היא האמת והתורה וכל שאר ההגיון שנובע משכל האנושי אינו שוה כלום ואיננו אפילו כקליפת השום כלפיהם, ומי שניגש בצורה כזאת יכול לזכות לסייעתא דשמיא לקלוט את האמת בהתורה הק' מה שאין כן המאמין בהגיונו ורוצה בה אין לו אפשרות וזכות לקבל ולקלוט את אמתתה של תורה.

יש להוסיף עוד נקודה חשובה מה שיש לדעת בדרך הלימוד שכל סוגיא שרוצים ללמוד בעיון ולבררה ולחדש בה כפי משאת ידו כברכת ד', יש ללמוד מקודם כל הסוגיא או כל הענין ורק אח"כ יוכל ללמוד באופן שיוכל להבהיר ענינה ולחדש בה ואין הכונה שלא להקשות ולעייין בשום קושיא וכדו' כל זמן שלא עבר על כל הענין, כי הרי בלימוד העיון יש לחשוב ולעייין בכל דבר להבין פירושו וטעמו, אלא הכונה שלא להסיק שום מסקנות וחידושים ביסודות הדברים עד שעבר על כל הענין או הסוגיא בעיון, מטעם המבואר בהמשך בפנים, וק"ל^מ.

וזה מפאת ב' טעמים א' כי אם ילמד האדם פרט א' מהסוגיא ויתחיל לעייין בפרט ההוא כאשר היא בלי ידיעת הכלל כולו שהפרט הוא חלק ממנה, לא יוכל לדעת אם הוא קולע להמטרה ולא יוכל לרדת לסוף עמקו אלא אם כן יודע ומכיר את הכלל כולו שהוא המקור לכל פרטי הדברים הנובעים מתוך כל הכלל כולו יחד (וע"י מה שכתב הרמח"ל בהקדמה לספרו בדרך ד', זהו טעם הא' שהוא פשוט וברור).

אמנם יש להוסיף עוד טעם וביאור לענין זה כי כל זמן שלא למד כל הענין או הסוגיא אין לו מושג איך היא גישת חז"ל בדעת תורתם להענין, ועל כן כל מה שייסביר ויחדש בה יהיה בנוי על פי הבנתו של עצמו וחכמתו ההגיוני, מה שאין כן אחרי שלמד מקודם הרחבת הענין והסוגיא הרי הוא מקבל במוחו ולבו התמונה של גישת חז"ל וְהִקְיָם את כל הענין וזה היא דעת התורה בענין הזה, ואחרי שכבר נמצא בלב ידיעה והנחה

האמיתי כלל (אלא צריכים ללמוד בהכונה לדעת רצון ד' ית' בהכונה וביטול דעתו ולבו לדבר, וכמבואר בפנים) וזה גם גורם למה שנעשו ההשקפות מסולפות להבין שההגיון הוא קובע והוא כמו התורה הק' ח"ו, ויש שתולים עצמם במה שאמרו חז"ל שברא דאורייתא אבל טועים שמוח בזה כי זה דוקא סברא שנובעת מתוך לימודו של מי שכל דעתו היא אך ורק דעת תורה עד שנעשה גם לבו וסברתו דעת תורה, מה שאין כן מי שאין לו דעת תורה הרי סברתו היא דעת בעל הבית ושעל זה ידוע דברי הסמ"ע (ה"מ סימן ג' ס"ק א') שדעת בעלי בתים היא היפוך מדעת תורה ע"ש, וק"ל, ע"כ הוספת המעתיק].

שכבר נכנס לשער התשובה ולבו התעורר יוכל בקל להמשיך בתשובתו לענין עד הסוף בס"ד.

^מ ובמקום אחר נתבאר להקדים התשובה על חוסר שמחה של מצויה, ושניהם אין טובים כי שניהם הם ראשים שלא הדברים בזה, אלו אין נפקא מינה איזה הקדים, אלא יראה לאדם לפי הצורך עבורו, כי על ענין השמחה הוא קל יותר אבל לגבי לעורר בלבו התרגשות עדיף במה שנאמר כאן.

^מ **הוספת המעתיק**, שלא כמו שנעשה נהוג היום אצל הרבה מתלמידי הישיבות שתיכף ומיד כשמתחילים ללמוד הסוגיא כבר הם מדייקים ומחדשים חידושים ופולפולים שלמים וכל זה אינו אלא לשם סיפוק ולהתגאות בלימודם ואין זה דרך התורה

^מ כי בזה ישנו חשש גדול שבקל יפול האדם ברוחו ויבא לידי יאוש כי מכיון שחטא האדם נעשה מטומטם וקשה לו לעורר את לבו ולכן בכל דבר קל יבא לידי יאוש.

^מ וזה לא כמו שהושבים בדרך כלל לדאוג קודם כל על עבירות המראות שחושב שקוע בהן, ועל אלה שנכשל רק במקרים בודדים אינו רואה כל כך הנחיצות לתקן עצמו בפרט אינו רואה להקדים אותם תחלה כי אינו דואג ומפחד שיכשל עוד פעם בהם ולכן דואג יותר קודם על אלה שנכשל בהם יום יום בכדי לעצור את רבוי חטאיו, וזה בעצם סברא נכונה, אמנם לעניינינו כשאי אפשר לעורר את לבו יש לעשות כנזכר שיתחיל עם הלא מצויים כל כך כי בזה יוכל לכנס לשער התשובה ואחרי

ועיקר השכלת האדם מבוסס על מה שלמד והבין מדברי התורה הק' וחז"ל אלא שהוא מוסיף ומערב בה גם קצת הגיון האנושי ובפרט אם זה השכלת הגוים וכדו' הרי זה נותן טעם לפגם בכל ופוסל גם את כל מה שהשיג מהתורה הק' מכח ג' טעמים.

טעם א) כי אין התורה מתגלית אלא למי שמבטל את עצמו ודעתו לגמרי אליה וסומך עצמו לגמרי עליה ובוטח בה, מה שאין כן מי שמערב ומוסיף עוד אליה בין אם זה הגיונו האנושי בין אם זה השכלה חצונית הרי הוא מגלה דעתו ומוכיח בזה שאינו מסתמך כולו על התורה הק' לכן אין התורה רוצה להתגלות אליו ואפילו אם ילמד או שכבר למד לפני זה תסתתר ממנו ותהיה אמתתה נעלמת ממנו.

טעם הב') כי התורה איננה מתאחדת עם שום תערובת זרה ואינה מקבלת שום חכמה אחרת חוץ ממנה, כי בה נמצא הכל ואיננה צריכה השלמה מבחוץ וכמו שאמרו חז"ל (אבות ה' כ"ב) סיב ובלה בה דכולא בה (כלו' תשאר עמה עד זקנה ושיבה ואין לך צורך לחפש חידושים להוסיף אליה, כי הכל תמצא בה ולא תמצא בחוץ דבר שאין אתה יכול לקבל ממנה), ולכן הרי זה פגיעה ועלבון גדול עבורה אם הלומדה ומשיגה הולך לבקש השלמה ממקום אחר ובפרט כאשר ההשלמה והתוספת בא משונאיה, ולכן כאשר האדם מכניס צרתה לביתה דהיינו ללבו של האדם הרי היא בורחת משם ועל ידי כן נשאר האדם ערום ממנה ואפילו יהיה נדמה לו שעדיין היא זכורה לו בלבו הרי זה טעות כי לא נשאר אצלו אלא חצוניתה שהוא נובלות החכמה מה שאין כן פנימיותה נשמתה ואמתתה כבר עזבה אותו והלכה ממנו מעת שנכנסה שם צרתה.

וטעם הג') שיש להוסיף ולהסביר הענין הוא מובן גם ע"פ ההגיון האנושי ע"פ הקדמת דוגמא לדבר מעניני העולם הזה כמו עניני אוכל כפי מה שאמרו חז"ל (פסחים מ"ב:) בזה"ל כל מידי דמעלי להאי קשה להאי חוץ וכו', שבדרך כלל כל מיני אוכל קשה טוב לדבר א' הרי זה קשה לדבר שני, ועל כן על האדם להקפיד בכל דבר שיהיה ממוזג בשוה שכנגד כל דבר יהיה כח המקביל כנגדו שיגן נגד הנזק שעלול לבא ע"י נטיה לצד השני, ולמשל כאשר יערב אדם חם לתוך קר אם יהיה זה יותר מדאי ולא ממוזג ע"פ מיוזג השוה זה עם זה אז יתחמם הכל יותר מדאי עד שלא יהיה ראוי

לשתייה, וכמו כן בהיפוך כאשר ישים קר יותר מדאי יקרר גם את החלק החם ושוב לא יהיה ראוי לשתייה וכמו כן כשמתבלים מאכל צריך למזג התבלינים זה עם זה כי אם למשל ישים הרבה מתוק צריך שיוסיף כנגדו גם מר או חמוץ כנגדה ואם לא יקפיד על זה יוכל להקדיח את כל התבשיל וכן הוא בכל דבר ודבר.

ועוד משל יש להוסיף כשיש לאדם איזה כאב או מחלה ל"ע בא' מאבריו והוא הולך לרופא שאינו מומחה לכל קומת האדם אלא לאבר פרטי ההוא לבד ויתן לו תרופה וזה מרפא את הכאב ואת המחלה והאדם מרוצה ושמח מאוד מזה, אחרי שעובר שבוע או שבועיים האדם הזה קבל איזה מחלה אחרת באבר אחר או בכל גופו והוא הולך לרופא שהוא מומחה לכל הגוף והרופא שואלו אם לא לקח מקרוב אולי תרופה זו וזו ואומר לו הן, אזי אומר לו הרופא שזה מה שהזיק לו וגרם לו המחלה החדשה שהיא קשה בהרבה יותר מהראשונה שנתרפא ממנה.

וכל זה נגרם לו ע"י שהרופא הראשון היה מומחה רק בעניני האבר ההיא הפרטי אבל אין לו ידיעה ומומחיות לכלליות כל הגוף ולכן אינו יודע רק מה שטוב לאבר ההוא אבל אינו יודע ליזהר שלא להשתמש בתרופה שיכולה להזיק לא' משאר האברים.

והנמשל במה שנוגע לענינינו שכל חכמת ההגיון האנושי אינו יכול להקיף ענין שלם בין מה שנוגע להאדם ובין מה שנוגע לשא"ד מדברי העולם כי איך יוכל להקיף את הכל כאשר אינו בקי אלא בפרט ההוא ולא בשאר הדברים, וההשכלה היחידה שיכולה להקיף את כל ענין וכל הבריאה הוא רק התורה הק' שהיא הכלי אומנות שבה נברא כל העולם וכל הבריאה כמו שאמרו חז"ל, ועוד שהיא באה מאת ד' שהוא היחיד היודע ומקיף את כל הוה וכל נמצא וקיים בין בעולם הזה ובין בעולמות העליונים והתחתונים ואין שום נעלם ממנו ית' כי היא הבורא ומוציאם מאפס ותוהו ואין החלטי.

ועל כן ע"י כל השכלה שבה מאיזה חכמה שהיא חוץ ממנו ית' א"א שיהיה ממוזג בתכלית המיוזג השוה לכל דבר ועל כן יכול להיות שהיא טובה לדבר א' ולדבר השני הרי הוא עלול להזיק ולגרום היפוך מהכוונה ומהמטרה, ועל כן במשל תבלין האוכלים אם יוסיף אדם רק תבלין א' שאינו ידוע אם הוא יכולה להתמזג עם שאר כל

התבלינים הנמצאים שם בהמאכל יכול להיות שזה יקדיח ויקלקל את כל המאכל וכל התבלינים הנמצאים בה, וכמו כן הוא לענינינו ועל כן אם יערב ממנה אפילו כל שהוא תקלקל את כל החכמה שקבל מהתורה הק' עלול לגרום נזק בלתי נודע לנו לפניו, והדבר היחיד הבטוח שלא יוכל להזיק לשום דבר היא רק מה שהקב"ה קבע לנו והציע לנו בתורה הקדושה.

ועל כן החכם עיניו בראשו ולא יערב שום דבר זר במהלך החיים שלנו ולא בחינוך הילדים ולא בשום דבר חוץ ממה שהציע לנו התורה הק' והספה"ק שנאמרו ברוה"ק ובדעת התורה הקדושה.

ולכן כשאדם רוצה לברר איזה הלכה ומחדש בש"ע ופוסקים או שמעיין גם בהמקור בגמ' יש לו להבין שכלו שפשוט הוא שצריך לפני זה לבטל נגיעותיו שלא יהיה לו רצון ונטיה בלבו שיצא לו ההלכה כך וכך כי הרי זה כמו שוחד שכתוב עליו שמעוור עיני חכמים ומסלף דעתו מן הישרות וסברא הנכונה, כמו כן יש לו להאדם לסלק מלבו סוג נגיעה אחרת והוא שיהיה לו דיעה הגיונית בהענין ועי"ז יהיה לו רצון שיצא לו הבריור לצד ההוא שבדעתו והגיונו, כי גם זה הרי הוא שוחד שיכול לעוור ולסמא עיניו מלראות כבר האמת אפילו על ידי העיון בגמ' ופוסקים אלא יכין עצמו ודעתו ולבו לפני שמתחיל לברר הענין ויקבע בלבו שלא יהיה אצלו שום חילוק מה שיצא המסקנא כך או כך, ואפילו אם יהיה נגד הגיונו לגמרי, וגם יש לו להתפלל שלא ירמה את עצמו גם בזה לחשוב שכבר סילק נגיעותיו ודיעותיו ההגיוניות ורוצה לברר ולראות רק את אמתה של תורה ואמתו של הקב"ה שהיא מה שהודיע לנו ע"י התורה הק' שנתן לנו בסני', ואז ילך לבטח דרכו ויהיה לו הרבה סיעתא דשמיא.

וזה מה שקורה היום לצערינו הרב ולצער השכינה הקדו' שההגיון הוא קובע ראשונה ואח"כ הולכים לרעות בגנים וללקוט שושנים בדבר התורה הק' למצוא אילן גדול לתלות בו סרחנו ועל זה ידו כל הדווים שלא די שעושים כך לעצמם אלא מעיזים גם להפיץ הצבור מסקנותיהם ע"פ דיעותיהם הכוזבות ותולים עצמם בהתורה הק' לומר שבררו כך על פיה ועל זה צועק הקב"ה ותופסי התורה לא ידעוני.

אוצר תפלה

מתוך ספר ספר כחה של תפלה

פרק י' - עצות ודרכים להקל על ענין הכוונה בתפלה - אות ג'

ועוד יש עצה להקל על ענין הכוונה והוא שיחשוב לפני כל מזמור או ברכה או ענין את תוכן הענין בקיצור וזה יקל על האדם לכוון ועצה זו כתב גם החפץ חיים בסוף פרש"ש שם עולם חלק ב' בהשמטות, וכגון לפני שנגש לברך ברכות הנהגין יכוון ואני רוצה עכשיו לתת הודאה להקב"ה על האוכל שנתן לי וכך יכוון לפני כל

ברכה, ולפני ברכות השחר בבוקר יחשוב שעכשיו אני רוצה להודות להקב"ה שעשני ישראל ולא עשני גויים^ה וכן בכל הברכות כולם כי זה מעלה ומאד דרגת הברכה, ואח"כ כשיאמר את הברכה אפילו אם לא יצליח לכוון בכל מלה ומלה אבל הלב שלו כבר נמצא שמה זה כבר תופסי אותו ואפילו אם זה לא בכוונה שלימה כראוי

וכן בתפלת שמונה עשרה כשלא להקדים ברכת השבח שהם ג' הברכות הראשונות יתבונן שכמו במלכותא דארעא בבוא האדם לעמוד לפני מלך בשר ודם לבקש תחנונים הרי ממדת דרך ארץ וכבוד לפתוח בדברי ברכה ושבח כך גם בעמדו לפני המלך הכבוד עומד הוא עתה להקדים בשבחו של מקום גדולותיו וחסדיו וגבורותיו ואח"כ בברכה השלישית הוא מוסיף בשבח ומזכיר קדושתו ית' שהוא מרומם ונעלה נשגב ונורא מכל תפיסה והשגה ואח"כ בשאלת צרכיו יתבונן בכל אחד מהן כמה

לכוון ענין הברכה קודם הברכה בכל הברכות כולם ולכל הפחות יחשוב תוכן ענין הברכה בקצרה ממש כזה ויש תועלת מרובה, וז"ל החפץ חיים (בהשמטות ה"ב), ואל יחשוב הקורא שדבר זה צריך שיהיה גדול לא כן הדבר כאשר בחנתי ונסיתי אלא יהיה פתוח הסיודר נגד עיניו ויתבונן רק איזה רגעים אחדים קודם כל ברכה... כלל הדברים לא יאמר הברכות כפי הרגלו בפיו רק יתבונן על מה הוא מברך לד... עכ"ל (ועי' בחלק השלמות אות ח').

אנו זקוקין לזה הענין ותלויין בו יתברך וקודם ברכת רצה יתבונן שכן שבמלכותא דארעא אף אם המלך יקבל בקשתו מכל מקום יתכן שאין בקשתו רצויה לפני המלך ואין עמידתו לפני אדוניו עריבה לו ומעלת חן לפניו אלא היא בבחינת קח ולך לזה אנו מתפללין רצה ד' בעמך ישראל וכו' שתעלה לרצון לפניו ויערב לו ואח"כ יתבונן שעומד ליתן שבח והודיה לד' ית' על כל הטובה שהשפיע עליו וכמו שאמרו חז"ל (ברכות לד.) בג' אחרונות דומה לעבד שקבל פרס מרבו ונפטר והולך לו ועל דרך זה יש

הם ג' הברכות הראשונות יתבונן שכמו במלכותא דארעא בבוא האדם לעמוד לפני מלך בשר ודם לבקש תחנונים הרי ממדת דרך ארץ וכבוד לפתוח בדברי ברכה ושבח כך גם בעמדו לפני המלך הכבוד עומד הוא עתה להקדים בשבחו של מקום גדולותיו וחסדיו וגבורותיו ואח"כ בברכה השלישית הוא מוסיף בשבח ומזכיר קדושתו ית' שהוא מרומם ונעלה נשגב ונורא מכל תפיסה והשגה ואח"כ בשאלת צרכיו יתבונן בכל אחד מהן כמה

יקרא ברכה והודאה הלא זה יותר פגיעה ממי שאינו מברך ומודה לו כלל כי הלא הוא כמהתל ומזלזל בו שאינו מחשיבו כלל לדבר אליו אמיתיות לבבו על אשר היטיב עמו וכן בנו של קל וחומר אם האדם מתנהג כן כלפי הבורא ב"ה כמה חטאו גדול ח"ו ואיזה בוש תכסנו על זה ליום הדין.

ומטעם זה מצינו שיש שיטת כמה פוסקים לגבי ברכת הודאה וברכת הנהיין וברכת המצוות שהכוונה בהם מעכב יותר מק"ש ותפלה (אחר ברכה הראשונה) שבק"ש ותפלה יוצא ידי חובתו אפילו בלי כוונה אבל בברכת הודאה ונהיין חמור יותר שבלי כוונה לא יצא ידי חובת הברכה וצריך לחזור ולברך, וכן האריך בשו"ע הרב בביאור סברת האומרים שצריך לחזור ולברך ע"ש דבריו הק' באריכות בסימן קפ"ה ס"ב שמסביר שכל כוונת ומטרת ברכות הנהיין וכו' הרי הוא שיברך וכיכר טוב ויודה לד' ית' שמעניק לו כל זה ובלי הרגשת הלב אינו הודאה כלל ולכן יש הכרח לשהות מעט קודם הברכה ולהכין רגשות לבו למה שהוא עומד לברך וע"י זה כבר יקל עליו מאד לכוון במשך כל הברכה^{מ"ב}.

תפלתך וכו' וימשוך לבך אחרי מוצא פיך לדבר בקשה ושאלה הניגון שמכין את הלב ולדברי שבח ניגון המשמח את הלב למען ימלא פיך אהבה ושמחה עכ"ל, ומכאן יש לראות שהדין הנוכח שכל אחד יתפלל בנוסח הניגון כפי שרואה האדם שזה מעוררו ומושך לבו יותר לכוון ולא לדחוק את עצמו דוקא לאיזה נוסח נגינה מפני שרוצה להתדמות דוקא לנוסחא מיוחדת אל"פ שניגון נוסח אחר מעוררו יותר להמטרה הנזכרת ומי שעושה את הטפל לעיקר נעשה אצלו ע"י זה העיקר לטפל ח"ו ועיין מה שכתב החתם סופר בתשובה להבעל ישמח משה בחלק א"ח תשובה קצ"ז, ועיין מה שכתב הנעם אלימלך (בפרשת קדושים על הפסוק אל תפנו אל האילים) שלא לעשות כוונות צדיקים אל"פ שיש בהם חן ע"ש, ויש לדעת שכמו כן כל העצות והסגולות המוזכרים בספרים הק' הקדמונים בוודאי שהם פועלים אבל לכל אחד ואחד לפי שרשו וטבעו יועיל לו עצה אחרת (וכמו כן הכלל לגבי עניני סגולות כידוע ליועילי בזה) ועל כן צריך כל אחד ואחד לכלול דבריו במשפט ובהשכל דעתו.

לכלכל דבריו במשפט ובהשכל דעתו. היה דוד המלך ע"ה מנגן בכנור על כל תפלותיו כדי למלאות לבבו שמחה באהבתו של הקב"ה עכ"ל, לפי זה יוצא לנו עוד טעם להתפלל בניגון (ודוקא) שמתוק ונעים בעיניו כדי לעורר שמחת לבו וכמו שמבואר להלן בפרק י"ד בשם הארי"ז ל שהתפלה צריכה להיות בשמחה (וע"ש שכן מבואר ג"כ בספר חסידים) וגם זה גופא יעזור לו לכוון בתפלתו כי כשהאדם במצב שמח בקל לו לכוון כי השמחה פותחת את הלב ומרחיבה דעתו של אדם כידוע, ועיין מה שכתב רבינו יונה (ברכות לא. ובדפי הר"ף מב. ד"ה רבנו) לא יתפלל מתוך עצלות ומתוך עצבות שבעוד שיהיה עצב או עצל אינו יכול לכוון כראוי דעצלה תפיל תרדמה ולפיכך כשרואה שהוא עומד בענין שלא יוכל לכוון מותר לו לשמוח כדי שיתקן איבריו שיהיו ראויים לעבודת הבורא, ואע"פ שאמרנו למעלה שהשמחה היא אסורה זו היא מותרת ששמחה של מצוה היא כיון שעל ידה באה העבודה שהרי מצינו ג"כ שע"י השמחה היתה השכינה שורה דכתב (מלכים ב' ג טו) ועתה קחו לי מנגן עכ"ל (וראה עוד לעיל הערה סו שנתבאר עצה נפלאה על ענין הכוונה בשם ספר חסד לאליפס).

לבסוף ומבואר שם דהכוונה שבפתיחת הברכה כשמזכיר שם ומלכות הוא חלק מעיקר הברכה, ואם כן לכאורה הוא הדין (אל"פ שאין זה מעכב) כשאינו מכוון ויודע כלל מה עומד לברך כשמתחיל הברכה ואומר ברוך אתה ד' סתם (ואח"כ מסתכל בסידור מה ההמשך) שאין הברכה כתקונה, וכמו כן מצינו שבספירת העומר צריך לדעת לפני התחלת הברכה מה עומד לספור היום כלומר איזה יום היום.

וכתב בספר יש נוחלין (לר' יעקב סגל אחיו של הש"ה) במאמר אזהרת התפלה בהג"ה אות ד' (ומובא בשלה"ק) וז"ל, האדם ירגיל עצמו הרגל קטן כזה שלא יתחיל להתפלל ולברך שום ברכה בשום מקום מיד בפתע פתאום אלא ישתוק וישהה מעט מקודם^{מ"ב} ע"כ, והענין פשוט כי הלא הכוונה שצריכים לכוון בברכה לא תספיק במה שיכוון פירוש המלות במחו (שזה אפשר אפילו במהירות קצת) אלא צריך לכוון לבו כלומר שיתן הודאה לד' על הדבר שמברך מתוך הרגש לבו^{מ"ב} כי בלי זה אינו נקראת הודאה כלל ולא נחשב שמברך, כדוגמת הגשמי אם יתן האדם הודאה ויברך למי שהיטיב לו ולבו בל עמו האם לזאת

כמכוון הברכה (ואכ"מ לבאר מהפוסקים ענין זה), ולאור זה יש לנו לחלק ענין הכוונה לב' דרגות (א) והוא הדרגא הרצויה ואופן הכוונה לכתחלה שיכוון בכל תיבה ותיבה משמעותה בשעת אמירתה, ודרגא ב) שלפחות מכוון בכלליות להענין שמבקש ואומר עכשיו (אל"פ שאינו מכוון כל כך בכל תיבה ותיבה) וכל מי שקשה לו ואי אפשר לו לכוון בדרך הא' שהיא הדרך הנכונה בכל זאת יכוון לכל הפחות בדרך הב' כי ההבדל בין האיני מכוון ושם לב למה שאומר כלל להמכוון לפחות לאופן הב' הנזכר הרי הוא כהבדל בין שמים לארץ ועל כן לא יתיאש מי שאי אפשר לו לכוון כראוי בכל תיבה ותיבה אלא יש לו לעשות בדרך הב' כי לזה יכול כל אחד ואחד בקל להגיע (ולכן לא יהיה כשוטה המאבד מה שניתן לו) וע"י זה יגיע אח"כ לאט לאט לדרגא הא' הנכונה.

ובאמת ענין זה הנזכר לכוון לפני כל ברכה מהו הענין שהוא עומד לברך עתה יש לו שורש בהלכה על פי הסוגיא בברכות (יב.) גבי פתח בשיכרא וסיים בדחמרא ומשמע שם וכן בשו"ע (סי' ר"ט סעיף א') שלכתחלה ודאי אסור לעשות כן לכוון בתחלת הברכה על ענין אחר ממה שמסיים

ועיין מהרש"א (מנחת מג) שברכה בכוונה מסוגל להגיע על ידה ליראת שמים ומבואר יותר בנן יהודע שם [וכן מוכח לשון הרמב"ם פ"א ברכות ה"ד ע"ש שתקנת הברכות שתקנו חז"ל הוא כדי להביא ליראת שמים], ומבואר מתוך דבריהם מה שחז"ל סמכו תקנת מאה ברכות על לשון הברכה (דברים י"ב) מה ד' אלקי שואל מעמך כי אם ליראה אל תקרי מה אלא מאה הוא משום שלשון הכתוב מורה שיראה הוא דבר קל להשיגו וזה אינו שייך אל"פ ע"י תקנת מאה ברכות שע"י זה בנקל יבוא לידי יראה, וסיפר לי משפיע אחד שנתן עצה לאחד שהתלונן לפניו על ילדיו שחסר להם חמימות ויראת שמים ונתן לו עצה שיבקש לברך כל ברכה בבית ובחוץ בכוונה ומתינות כנזכר וסיפר לו אח"כ שראה בזה פלאים בס"ד שהשתנה והתהפך לגמרי המצב אצל ילדיו.

גם מבואר בראשונים (בעל הטורים פ' ואתחנן על פ' ק"ש בתיבת ובקומן וכן כתב מהצ"ח בעבודת הקודש בשם הרוקח) שע"י המאה ברכות אדם ניצל מצי"ח קללות ועוד שתיים גם כל חלי וכל מכה אשר לא כתובה וגו' שביחד הם מאה ועיין עוד בקונטרס עבדו את ד' בשמחה שהארנו בענין זה.

ויש לדעת כי המכוון ומשים לב לכל ברכה בישוב הדעת היה יכול להרויח בלי גבול מכל ברכה וברכה שמברך בכוונה ובתנאי שמהי' בשמחה וכעין שכתב החיד"א בנצוצי אורות על הפסוק (משלי יב) ברכת ד' היא תעשירי ולא תוסיף עצב עמה וכתב על זה שמכח ברכת המזון יכולים לקבל עשירות אבל בתנאי שיברך בשמחה ובזה מפי' הפסוק הנזכר ברכת ד' היא תעשירי אבל בתנאי ולא תוסיף עצב עמה כלומר שיברך בלי עצב רק בשמחה וביאר על כן פי הזהר הק' (ח"ב ד"ה ריה) שכתב דכמה דאיהו מברך בחדוה ובעינא טבא הכי יבינין ליה בחדוה ובעינא טבא, וכמו יש לדעת שישנם עוד כוונות לכל ברכה וברכה ולהרויח מזה הרבה דברים הנצרכים להאדם וכל זה תלוי באיזה שמחה והרגשת הלב נאמרה הברכה ועל כן יש לשים לב לכל זה בכל הק' ברכות שבכל יום וע"י זה יוכל האדם לזכות בקלות להתעלות מאד מאד מכל זה (ועיין עוד לקמן בפ' י"ד אות ד' במה שכתבנו שם בהערות רכו רכו).

פ"ו ואזכיר כאן ד"ר קדשו, חקור לך אחר ניגונים וכשתתפלל חסידים (אות ק"ה) וז"ל קדשו, חקור לך אחר ניגונים וכשתתפלל אמור אותן בניגון שניים ומתוק בעיניך באותו ניגון אמור

^{מ"ב} וזה המשך דבריו הק' כלשונו ויכוון מפנימיות לבו לברכו בשמחה על הטוב שהיטיב לנו שכיניו שקדש וטהר אותנו במצוותיו הקדושים ועל ידיהם נתקדש גופנו ונשמחנו וכן בכל ענין וענין תכוון ותן לו מעין ברכותיו ועניניו, ואל ימהר לומר התיבות במהירות רק יבחין בתבניתו לכוון בפירוש כל תיבה ותיבה ובפרט בשמות הקודש וכשיאמר ברוך אתה שהוא לשון נוכח יכוון בלבו שד' ית' כנגדו נוכח פניו ויצייר בשכלו כעומד לפני המלך פנים בפנים, ואם ירגיש עצמו זמן מועט בזה ההרגל הקטן אז נעשה לו כטבע קיים (ואז יראה ויבין בלבו ההפרש בין המתפלל ומברך דרך ארעי להמכוון ומשים לבו כוונת הענין) וירגיל עצמו בזה כל אדם קטן וגדול לברך הכוונה שיהיה לו שלטון וטבע קיים, ומי שאינו מכוון כך כתב בספר חסידים שע"ז אמר הקב"ה לישעיה הנביא (ס"ט י) יען כי נגש העם הזה בפיו ובשפתיו כבדוני ולבו רחוק ממנו ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה, אמר ד' ית' לישעיה ראה האויז הם מנתיקן ודיהם ומברכין על נטילת ידים ומברכין ומוציא ושותין ומברכין כמו שהדבר שגור בפייה ואין מכוונין לברכני בלב שלם על כן חרה אף ד' בעמו ונשבע וכו' לאבד חכמת החכמים המברכין שלא בכוונה ח"ו ע"כ.

ועוד כתב היש נוחלין שם שירגיל עצמו שלא יתן מקום אחיזה כלל לשום הרעורר ומחשבה בעולם לבוא אל לבו שאם יתן מקום אפילו רגע אחד הנה הוא נלכד ברשת היצר הרע והולך ומתגבר עליו על ג' עשה מוסכם להשליך מעליו לפי שעה טרדת מחשבותיו כמי שמשליך מעליו משא כבד אשר יכבד ממנו ויצייר בשכלו בעומק מחשבתו כאילו עומד בבית המלך לפני המלך וכו' ע"כ דבריו הק' ועיין בספר הק' נעם מגדים ריש פרשת תרומה שהאריך בזה ובספר מגן אברהם (טריסק) פרשת ראה.

^{מ"ב} ויש להוסיף שיש להתבונן ולעורר את לבו שאם כן יעשה ויברך כל ברכה במתינות ובשימת לב כנזכר כמה יכול האדם להתעלות מכל ברכה וברכה וכפי מה שמבואר בספרי מוסר להמעייין בדבריהם הק' שכל פעם שמזדמן לאדם לברך ברכת הנהיין שהכל נהיה בדברו ובורא נפשות רבות וכדומה יכול הוא להתעלות על ידי משמעת הברכה ומברך בכוונה ובשמחה ובדביקות לבו לך ממש את הברכה וכי"ל עד שיוכל בכח זה לבד להגיע לדרגות הגבוהות ונשגבות ביותר.

פרנס חודש אלול

נתנדב ע"י ידידיו הרוצה בעילום שמו שליט"א

לע"נ הרה"ק ר' יצחק בן ר' יצחק גברא זי"ע הפועל ישועות מעגור להצלת התורם וכל משפחתו

הלק מהוצאות גליון השבוע נתנדב ע"י ראש ישיבת "שאו מרום עינכם" הרה"צ הרב שלמה עופר יהודה שליט"א

לרגל נישואי בתו בשעת"מ עם בן הרה"ג ר' אהרן וועלוול ברוידא שליט"א ר"מ בישיבת אור שמח

החתן משה בן יוספה עב"ג הכלה רות פייגא בת שבע שרה

יה"ר שזכות זיכוי הרבים הקב"ה יעזור שזכות זיכוי הרבים וזכותו של מורנו הרב זצוק"ל תעמוד לו ולמשפחתו להתברך בכל מיילי דמיטב

שהזיווג יעלה יפה ויזכו לבנות בית נאמן בישראל ולראות מהם דורות ישרים ומבורכים